

ÇAĞLAYAN

AYLIK İLİM VE KÜLTÜR DERGİSİ NİSAN | APRIL | 2026

Daha baştan manevî hayata açık olanlar
ya da sürpriz bir inayetle sonradan
böyle bir ufka uyananlar, yer yer yolları
karanlıklara uğrasa da hep ışıkla iç içe
yaşar ve ömür boyu ziya avlarlar.

Varlığın Mânâ Buudu

Mânâ buudu, icmâlî imanın yolu, marifetin, onu zirvelere taşıyan ışıktan helezonu, aşk u iştiyakın burakı, cezb u incizabın da çağrısıdır. Her mü'minin kâinat görüşü, her marifet erinin yol azığı, her aşığın iç dinamizmi, her hak erinin sönmeyen heyecanı hep o buudun engin havuzundan beslenir.

Varlığın mânâ buudu, ona açık olanlar için kat'iyen bir vehim, bir hayal, bir kuruntu, bir hezeyan değil; o bir vak'a ve bir iç sistemdir. Varlığımızın, kabul edilir şekildeki izahı, hayatımızın sırrı, yaratılışımızın gayesi, ebediyetle alâkalı arzularımızın gerçekleşmesi ve bütün bu hususlarla alâkalı düşüncelerimizin inandırıcı ve tatmin

edici olabilmesi, vehimlerimizin, kurnularımızın eriyip gitmesi ancak böyle bir mânâ buuduyla kabil görünmektedir. Mânâ buudu, icmâlî imanın yolu, marifetin, onu zirvelere taşıyan ışıktan helezonu, aşk u iştiyakın burakı, cezb u incizabın da çağrısıdır. Her mü'minin kâinat görüşü, her marifet erinin yol azığı, her aşığın iç dinamizmi, her hak erinin sönmeyen heyecanı

hep o buudun engin havuzundan beslenir. Köklerini böyle bir mebde' ve kaynağa salmış ruhlar, gönüller ve bu ruhlardan, gönüllerden taşan duygular, düşünceler öyle metafizik bir manzume teşkil ederler ki bu sayede, mikro âlemden makro âleme kadar her şey anlaşılır bir tertibe girer ve âdeta her kelimesi yerli yerine oturmuş düzgün bir cümle hâline gelir.

Sebepleri, saikleri bahis mevzuu olmadan herhangi bir şeyin sevilmesi, ona âşık olunması düşünülemediği gibi, herkesin her zaman mânâ buuduna açık bulunması da söz konusu değildir. Bazıları, daha doğarken ona açık olarak doğar, bütün bir ömür boyu bu istidadını geliştirir ve belli bir devreden sonra da topyekûn mekânları, zamanları kuşatacak bir istiaba ulaştırırlar. Bunlar, sonsuz denecek ölçüde mânâ ve metafizik derinliğe bir iştiha içinde hayatlarını sürdürür ve yol boyu hiç doyma bilmeyen açlar gibi yaşarlar. Aynı yollarda, âlemin elde ederek doygunluğa ulaştığı, bulup ülfet ettikleriyle zaman zaman isteksizleştiği maddî ve cismanî fenomenlere bedel bunlar, realitenin sınırlarını aşkın, kalbî hayatlarıyla doludizgin hep sonsuz bir iştiyakla yepyeni yollarda yürür, farklı menzillerde konaklar, uğradıkları her menzili o andaki hâli ve öncekiler sonrakilerle olan münasebetleriyle bir hikmete bağlar; marifet, muhabbet ve zevk-i ruhanî adına sürekli bir arzu, bitmeyen bir iştiyakla Mecnun gibi "Leyla" der dolaşır ve ufuktan ufka koşarlar.

Yaratılanın Yaratan'la böyle bir aşk u iştiyak münasebeti, fâni ve gelip geçici varlıkların başkalaşma ve özülle ikinci bir var oluşa ererek sonsuzlaşma ufkudur. Diğer bir yaklaşımla böyle bir münasebet, aşğın kendi varlığından sıyrılarak, nurânileşip, manevîleşip, mâşukunun varlığında eriyerek bütün bütün O'nun iradesine teslim olmasıdır. İşte böyle manevî bir zirveleşme sayesinde ki bu noktaya ulaşan her ruh, kendi safveti ölçüsünde şeffaflaşır, zerre iken bütün varlığı istiap edecek bir genişliğe ulaşır ve topyekûn kâinatların bir "ahsen-i takvîm"i hâline gelir. İmanla başlayıp marifetle gelişen, muhabbetle derinleşip aşkla sonsuzlaşan böyle bir münasebet, Hakk'ın bizde aradığına bizim bir çeşit cevabımızdır ki böyle bir münasebet içinde her zaman kemmiyetsiz-keyfiyetsiz Allah görünür ve hep sonsuz bir huzur dalgalanır durur. İnsanlığın İftihar Tablosu'ndan bütün enbiya ve evliya-ya uzanan çizgide binlerce ruhu, hatta çizgi farklılığı içinde Musset'ten Pascal'a, St. August'tan Jeans'a kadar binlerce aşk kahramanını pervaneler hâline getiren böyle bir haz ufkuna karşılık; insanın düşünce atmosferini karartan, onun gönlünü kasvetle bürüyen, hatta bütün bir hayatı onun için kuyu içinde kuyu hâline getiren firavunca zulüm ve çalım, nemrutça inhiraf ve çarpıklık, Nietzsche'ce hezeyan ve çılgınlık, Schopenhauer veya Maarri'ce ufuksuzluk ve bedbinlik ise tam bir felaket

mustatilidir. Birincilerin bu dünyayı, insanî kemalât ve semavîleşmenin bir helezonu gibi kullanmalarına mukabil, ikinciler, kendi ruhlarında hâsıl ettikleri karanlıklara gömülerek kendilerini ebedî ölüme mahkûm etmişlerdir.

Daha baştan manevî hayata açık olanlar ya da sürpriz bir inayetle sonradan böyle bir ufka uyananlar -yer yer yolları karanlıklara uğrasa da- hep ışıkla iç içe yaşar ve ömür boyu ziya avlarlar. Öyle ki bunların her sıkıntısı yeni bir açılmanın başlangıcı, her ızdırapları da bir yeni vilâdetin doğum sancısıdır.

Evet, yeryüzünde hemen bütün inşirahlar her zaman sıkıntıyla beslenmiş ve taziyelerin bağrında gelişmiş; her aşk u şevk dönemi de bir ızdırap ve çile faslıyla gerçekleşmiştir. Yunan düşüncesi kemalini tefekkür ve tecessüs vadilerinde aşk u ızdırapla elde ettiği gibi, Rönesans hareketi de hakikat aşkı ve araştırma iştiyakıyla beslenerek gelişmiştir. Bu ölçüde diğer tarihî tekerrürler devr-i dâiminin mânâ buudu ise üzerinde hususî olarak durulmaya değer ayrı bir konu...

Bizim dünyamızda sonsuzluk tutkusu, hakikat aşkı, sistemli tefekkür ve tecessüs başka hiçbir millette olmayacak ölçüde bir patlama dönemi yaşamış ve doğrudan doğruya ya da dolaylı yollarla asırlarca cihana ışıklar saçmıştır. Böyle bir altın çağın arkasının getirilmesini çok arzu ederdik! Ama ne acıdır ki sayılamayacak kadar pek çok sebepten ötürü zaman, sonraki dönemlerde bizim

Evet, yeryüzünde hemen bütün inşirahlar her zaman sıkıntıyla beslenmiş ve tazyiklerin bağında gelişmiş; her aşk u şevk dönemi de bir ızdırıp ve çile faslıyla gerçekleşmiştir.

aleyhimizde beklenmedik acı yorumlar ortaya koymuştur. Bugün yeniden zamanın cereyanına kendi boyamızı çalabilmemiz için insan üstü gayretlere ihtiyaç var. Böyle bir gayret sergileyip çile ve ızdırıpla gerçek karakter ve istidadımızı öne çıkararak, düşünce ve hayat dantelamızı ona göre örgüleyeceğimiz ana kadar da sürüm sürüm olmamızın yanı başında ne kendi orijiniyle dinî hayat ne sanat ne ilim ne de kendi kaynaklarımızdan beslenen bir ahlâkî hareket mümkün görülmemektedir; mümkün görülmemektedir, zira marifet ve aşk sermayesinden mahrum fertler gibi, aynı mahrumiyeti yaşayan milletler de çökmeye, çözülp dağılmaya mahkûmdurlar.

Evet, mânâ derinliği olmanın ve metafizik düşünceye kapalı bulunan ruhlar, gün gelir bütün bütün hayatî dinamiklerini kaybederek, tamamen hazan yemiş yapraklar gibi savrulur giderler.

Bir millet bu hâle gelince, yavaş yavaş kültür hareketleri durgunlaşır, genç-ihthiyar her kesimiyle toplum yorgunlaşır, ilim yuvaları şabloncu luğa teslim olur; düşünce ve ilim sözcükleri gerçek mânâ ve muhtevalarını yitirir ve her şey tâli'sizleşen ilim yuvalarının aktörlerine bir caka ve çalım vesilesi hâline gelir. Oysaki, Eski Yunan'da olduğu gibi hicrî 4. asırda, bütün

İslam dünyasında ve batının Rönesansa yürüdüğü yıllarda o müthiş gelişmeler hep bin bir sancının bağında filizlenmiş; hakikat aşkı ve marifet sevdasıyla beslenmiş; sanatla, teknolojiyle resimlendirilmiş, sonra da toplumların ruh ve mânâ değerleriyle uzlaştırılarak tarihe emanet edilmiştir.

Bir iki asır var ki bizim dünyamızda tam bir körlük, ciddî bir ruh zaafı ve kalb aritmisi yaşanmaktadır. Öyle ki gözler hiçbir şey görmemekte, kulaklar hiçbir şey işitmekte, vicdanlar da her şeyi maddede arayanların "hay-huy"u arasında kendi seslerini duyuramamaktadır. Böyle bir dünyada ilim kör, diyanet total, sanat mefluç, idare teâruzlar-tesâkutlar ağında tutarsız, siyaset çıkar ve alkışa endeksli, ilim adamları maddalya ve plaket peşinde, genç nesiller çakırkeyf, serâzat ve hezeyan içinde, kuvvetliler de istibdat ve zulme kilitli; buna karşılık yığınlar da meskenet ve zilletle inim inimdir. İşte böyle bir toplumda, okuyan, düşünen, araştıran, sanat düşleyen çok insan olabilir ama bunlar içinde çeşitli sefaetlere başkaldıran ve gönüllerinin derinliklerinde inzivaya çekilerek kendi ruh gücünü keşfetmeye çalışan insan sayısı fevkalâde azdır. Buna karşılık, her biri bir putun peşinde, her biri bir beklentinin tarassudunda, ilme

saygısız, ahlâka karşı bîgâne, hakikat tutkusu itibarıyla sığ ve kendi değerlerine sahip çıkma açısından da olabildiğine vefasız fertler de sayılamayacak kadar çoktur. Gariptir, böyle bir toplumda, hafife alınan ve her zaman küçük görülen halk yığınları hem sesleri hem sözleri hem de şahsiyetleri itibarıyla; kafaları kalbleri kadar karışık, duyguları düşünceleri kadar tutarsız ve sürekli mihrap değiştirip duran bir kısım elit kesimden daha istikrarlı bir görüntü sergilemektedirler.

Zannediyorum millet olarak bizim başka şeye değil, bizi böyle bir fakirlik ve uyuşukluktan kurtaracak ve bize kendi ruhumuzun sesini duyuracak "ateşten sine"lere ihtiyacımız var. Öyle anlaşılıyor ki bu samimî sineler her biri âdeta bir magma gibi gönüllerinden fişkırtacakları lavlarla milletimize her yerde yeni mecralar meydana getirip, bizi tâli'imizin ufkuna yönlendirecekleri ana kadar hep bu durgunluğumuzun dezavantajlarını yaşayacak, günde birkaç defa ölüp ölüp dirilecek ve kat'iyen belimizi doğrultamayacağız. Her yerde metafizik ve mâneviyata yönelmenin başladığı şu günlerde, Allah'tan, iradelerimize fer, ufuklarımıza da aydınlık bahşetmesini diliyoruz. ■

Sızıntı, Mart 1998

BİTKİLERİN KİMLİKLERİ; POLENLER

Polenlerin yüzey desenleri, aynı aileye ait türler arasında bile farklılık gösterir ve her taneyi âdeta kendi “parmak izi” ile imzalanmış hâle getirir. Bu yüzden palinologlar, polen tanesinin mikroskobik dış yapısına bakarak hangi bitki ailesine ait olduğunu belirleyebilmektedir. Bu özgün mimarî, bitkiler arasında âdeta biyolojik bir kimlik farklılaşmasının yolunu açar.

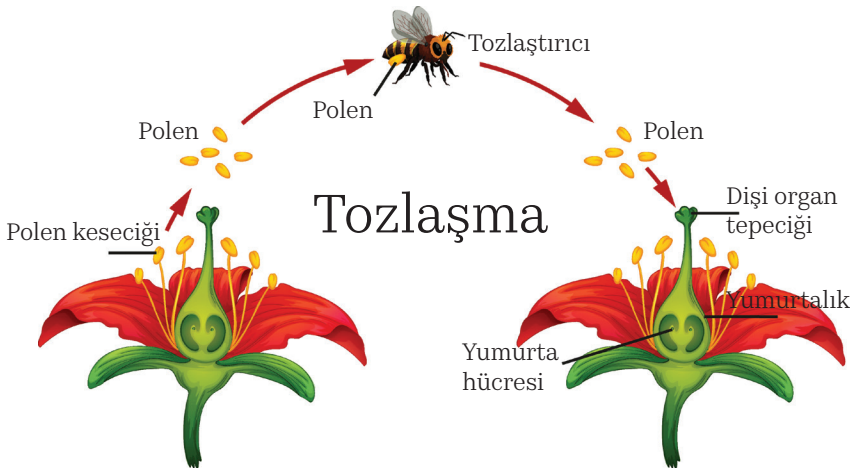
“**B**ir bahar mevsiminde, garibâne, mütefekkirâne, seyahate gidiyordum. Bir tepecğin eteğinden geçerken parlak bir sarı çiçek nazarıma ilişti. Eskiden vatanımda ve sâir memleketlerde gördüğüm o cins sarı çiçekleri derhatır ettirdi. Şöyle bir mânâ kalbe geldi ki:

Bu çiçek kimin turrası ise, kimin sikkesi ise ve kimin mühürü ise ve kimin nakşı ise, elbette

bütün zemin yüzündeki o nevi çiçekler onun mühürleridir, sikkeleridir. Şu mühür tahayyülünden sonra, şöyle bir tasavvur geldi ki: Nasıl bir mühür ile mühürlenmiş bir mektub, o mühür, o mektubun sahibini gösterir; öyle de şu çiçek, bir mühür-ü Rahmânîdir. Şu enva-nakışlarla ve mânidar nebâtât satırlarıyla yazılan şu tepecik dahi bu çiçek Sâniinin mektubudur. Hem, şu tepecik dahi

bir mühürdür...”¹ Bediüzzaman Hazretlerinin bu ifadeleri, bir çiçeğin yalnızca göze değil, kalbe ve akla da hitap eden bir mühür olduğunu hatırlatırken bizi de tefekküre sevk eder.

Bir çiçeğin yanından geçerken dayanamaz, hafifçe eğilip koklarız. Çiçeğin kokusuyla birlikte burnumuza ulaşan mikroskobik sarı tanecikleri ise çoğu zaman fark edemeyiz. Eğer şanslıysanız, bu kar-

şlaşma yalnızca hoş bir koku ve kısa bir tebessümle sınırlı kalır. Alerjiye yatkın olanlar içinse aynı sahne, saniyeler içinde burun kaşıntısına, peş peşe gelen hapşırıklara ve sanki görünmeyen bir pamuk yumağıyla tıkanmış gibi hissettiren bir nefes darlığına dönüşebilir. Tam da bu yüzden, burnumuza değdiği anda herhangi bir tozmuş gibi görünen polenlerin aslında ne kadar karmaşık ve kendine has, hususî yapılarla sahip olduğunu fark etmek şaşırtıcıdır.

Polen, çiçekli bitkilerin erkek üreme hücresi olan spermi taşıyan mikro yapıdır. Ancak bu taneciği eşsiz kılan sadece biyolojik vazifesi değildir. Bitki sistematığıyla uğraşan araştırmacılar, polenlerin mimarî ince yapılarını ve sanatlarındaki ince nakışları, türleri tanımda güvenilir bir bilgi kaynağı olarak kullanırlar. Polen, *sporopollenin* adı verilen oldukça sağlam tabii biyopolimerlerden biriyle kaplanmıştır. Bu madde, ısıya, aside, neme ve zamanla bozulmaya karşı olağanüstü dayanıklıdır; bu sebepten ar-

keolojik kazılarda milyonlarca yıllık polenlerin bozulmadan bulunabilmesi mümkün olmaktadır. Koruyucu kabuk görevi gören bu yapı, her türde farklı biçimlerde şekillenir; kimi dikenli, kimi ağsı yapıda, kimi gözenekli ve desenlerle süslenmiş yahut tamamen pürüzsüzdür. Netice olarak polenlerin mikroskobik geometrilerindeki bu çeşitlilik, sadece estetik açıdan değil; aynı zamanda bitki sistematığı çalışmalarında türlerin tayin edilmesinde çok önemli rol oynar.² Özellikle yüksek çözünürlüklü taramalı elektron mikroskobu (*Scanning Electron Microscope - SEM*) ile elde edilen görüntüler, her bir polen tanesinin yüzeyinde bizim göz retinamız gibi son derece karmaşık, tekrarsız ve fonksiyonel desenlerin bulunduğunu göstermektedir. Polen yüzeyindeki girintiler, çıkıntılar, dikenimsi yapılar, delikler ve ağsı motiflerin her biri, polenin taşınma mekanizmasını, dayanıklılığını ve üreme başarısını doğrudan etkileyen özel bir fonksiyonun parçasıdır; hatta “mikro ölçekte mühendislik” veya

Bazı çam ağaçlarının hava kesecikli polenleri, âdeta küçük paraşütler gibi kilometrelerce süzülebilir; kimi su bitkileri ise polenlerini su yüzeyine bırakarak damlacıkların hareketiyle eşine ulaşır. Her biri farklı bir yol izlese de aynı hakikate işaret eder: Tozlaşma, kaotik bir savrulma değil; hikmetli bir düzenin sürekli işleyişidir.

“biyolojik mimarî” örnekleri olarak tanımlanırlar.³

Her Türün Kendine Mahsus Mührü

Polenlerin yüzey desenleri, aynı aileye ait türler arasında bile farklılık gösterir ve her taneyi âdeta kendi “parmak izi” ile imzalanmış hâle getirir. Bu yüzden *palinologlar* (polen araştırmacıları), polen tanesinin sadece mikroskobik dış yapısına bakarak onun hangi bitki ailesine ait olduğunu belirleyebilmektedir. Bu orijinal özgün mimarî, bitkiler arasında âdeta biyolojik bir kimlik farklılaşmasının yolunu açar. Rüzgârla taşınan polenlerdeki hafiflik, ince duvar yapısı ve aerodinamik şekiller öne çıkarken; böceklerle taşınan polenlerde yapışkan yüzeyler, kanca benzeri çıkıntılar ve güçlü bir statik yapıya ait geometriler görülür. Hikmet nazarıyla bakıldığında her polen

tipinin, bitkinin tozlaşma mekanizmasına uygun biçimde en ideal bir yapıya göre inşa edildiği görülür. Polen yüzeyindeki çizgiler, kabartılar ve mikroskobik pürüzlerin hiçbiri tesadüfî bir karmaşanın neticesi değildir. Aksine bu yapıların üzerindeki hikmetli nakışlar ileri seviyede organize edilmiş bir mikro-mimarinin özelliklerini gösterir.⁴ Bu yapılar, bir taraftan polenin çevre şartlarına karşı dayanıklılığını artırırken, aynı zamanda rüzgâr, su, kuş veya böcek gibi taşıyıcılarla olan münasebetlerinde aerodinamik ve biyokimya açısından belirleyici rol oynar. Çoğu polen tanesinin çapı 10-100 mikrometre arasında değişir; ancak bazı türlerde 2,5 µm'ye (unutma benî çiçeği) kadar küçülen veya 200 µm'ye (bazı

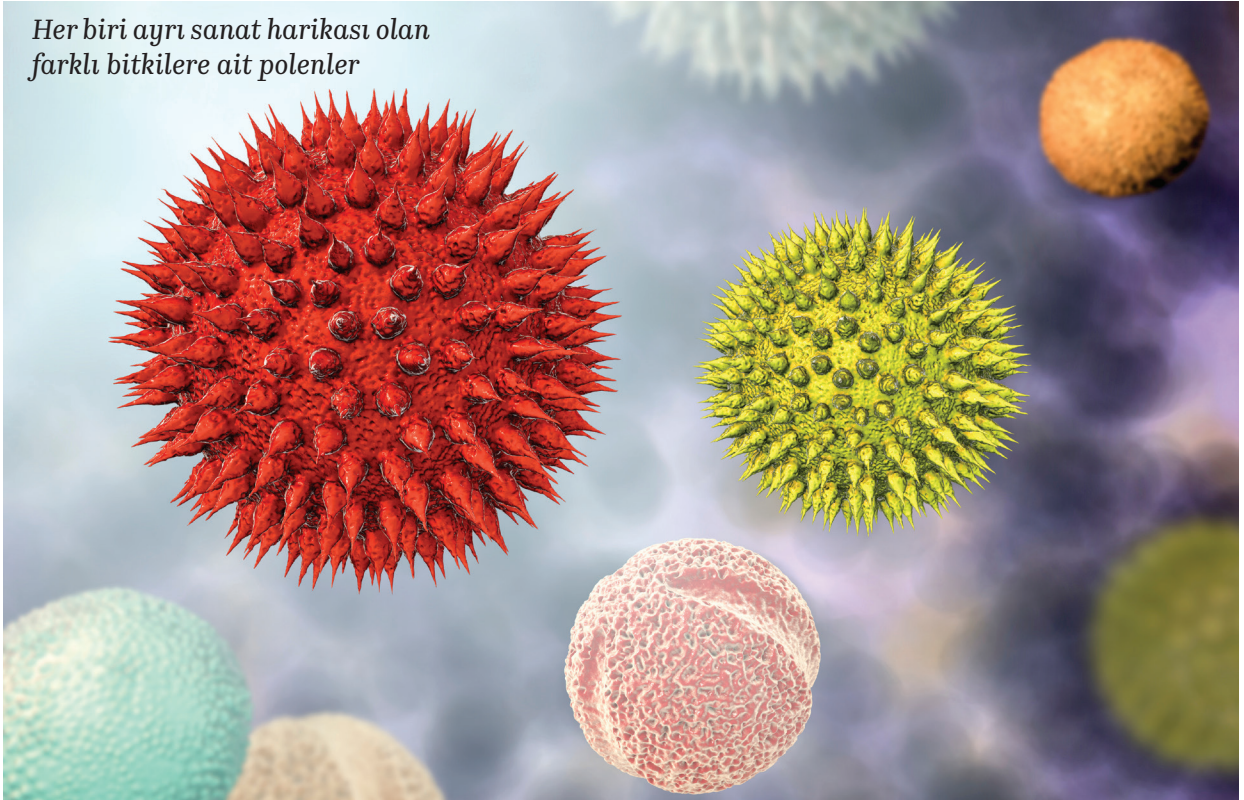
pamuk türleri) ulaşan örnekler de bulunur.⁵ Bu kadar küçük bir yapının, bulunduğu ekosisteme uygun şekilde hedef odaklı yüzey desenleri taşıması hem biyolojik hem de tefekkür uyandıran bir inceliği ortaya koyar. Mikroskobik seviyedeki bu mimarinin tercih edilmesi; polenin taşınacağı ortamı tanımasını, karşılaşacağı fizikî şartlara uyum sağlamasını ve tozlaşma gerçekleştiğinde çimlenme tüpünü doğru yönde geliştirmesini mümkün kılmıştır. Cansız bir taneciğin, sanki akıllıymış gibi çevrenin kompleks uyarılarına uygun davranışlar göstermesi, elbette kendi başına açıklanabilir bir durum değildir. Risâle-i Nurların ifadesiyle, *“Her şeyde nihayetsiz hikmet ve intizam görünür; bu ise kendi kendine olamaz.”*

Polen tanelerindeki bu mikro düzen de El-Bârî ve El-Hakîm isimlerinin bir tecellisi olarak, ilmin, kudretin ve sanatın ince ölçülerle işlendiği bir yaratılış gerçeğini hatırlatmaktadır.

Tozlaşmanın Muhteşem Trafîği

Polen aslında bütün ekosistem için hayatî bir unsurdur. Çiçekli bitkiler, ekosistemin temel üreticileridir ve onların devamlılığı çoğunlukla tozlaşmaya bağlıdır. Arılar, kelebekler, sinekler, kuşlar ve hatta bazı memeliler polen taşımakla aslında bitkiler arası gen akışını sağlarlar. Biyolojik çeşitlilik üzerine yapılan geniş ölçekli çalışmalar, dünya üzerindeki çiçekli bitki türünün yaklaşık %87'sinin devamiyetinin hayvanlar va-

Her biri ayrı sanat harikası olan farklı bitkilere ait polenler

Çiçekten nektar alırken bacağına toplanmış polenleriyle iş başında bir arı

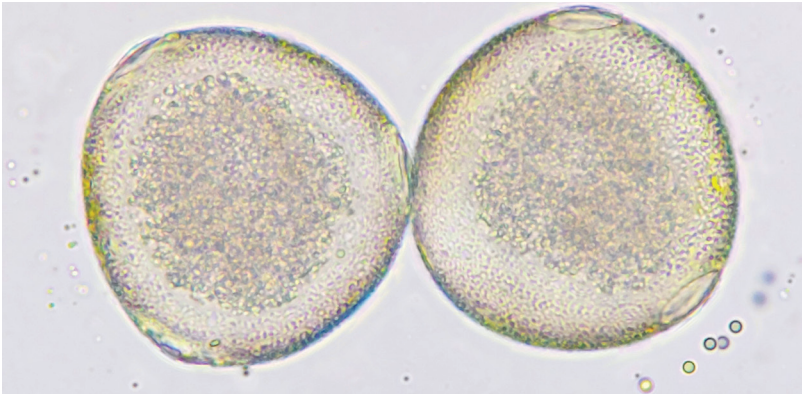
sıtasıyla yapılan tozlaşmaya bağımlı olduğunu göstermektedir.⁶ Bu devâsa trafik, her gün milyarlarca polen tanesinin havada dolaşmasıyla gerçekleşir. Bir taneciğin rüzgârla kilometrelerce taşınıp uygun bir çiçeğin üzerine inışı, ardından çimlenip döllemeyi başlatması; sıradan görünen ama derinlikli düşünülüğünde muhteşem bir sevk-i İlahî'yi hatırlatır. Ayçiçeğinin spiral örgülü polen duvarı, rüzgârın sert akımlarında bile parçalanmadan yol almasını sağlarken; arı orkidesinin yalnızca belirli türdeki erkek arıların sırtına tutunan polen paketleri, yanlış yere konmayı engelleyen bir hassasiyet sergiler. Bazı çam ağaçlarının hava kesecikli polenleri, âdetâ küçük paraşütler gibi kilometrelerce süzülebilir; kimi su bitkileri ise polenlerini su yüzeyine bırakarak damlacıkların hareketiyle eşine ulaşır. Her biri farklı bir yol izlese de aynı hakikate işaret eder: Tozlaşma, kaotik bir savrul-

ma değil; hikmetli bir düzenin sürekli işleyişidir.

Polen, sadece taşınmakla kalmaz; çevreye ait kimyevî ve fizikî ipuçlarını algılayarak münasebete geçeceği canlıyı tanımada rol oynayan bir dizi sinyalle irtibatlıdır. Bu sinyaller arasında bitkilerin yaydığı kokular (uçucu organik bileşikler), çiçeğin renk ve ultraviyole ışık altındaki desenleri, polen yüzeyinin elektrik özellikleri ve çiçek kısımlarının sıcaklık profilleri bulunur; bu özelliklerin her birini şifrenin bir rakamı gibi kabul edersek, bütün uygun rakamlar hizaya geldiğinde doğru bitki bulunmuş olur ve tozlaşma tahakkuk eder.⁷

Arılar, morötesi ışığın ortaya çıkardığı desenleri okuyarak kendilerine “çağrı yapan” çiçeklere yönelirken; kelebekler, uzun tüplü çiçeklerin nektarını alabilmek için yöneldiğinde özel hortum yapılarıyla poleni farkında olmadan taşır. Böylece her tür, kendisine uygun poleni alıp taşır ve ekosistemin ince

dengesini koruyan görünmez iş bölümüne katılmış olur. Bu nizam içinde dolaşan her bir polen tanesi, bir tomurcuğun yarın açacak rengini, bir ağacın yıllar sonra vereceği meyveyi ve birçok canlının rızkını taşır. Dışarıdan bakıldığında sıradan bir toz zerresine benzeyen bu tanecikler, aslında canlılığın devamı için kurulan büyük ekolojik zincirin önemli halkalarıdır. Ayrıca polenle dişicik tepesi arasındaki karşılaşma âdetâ bir “tanıma sistemi” üzerinden gerçekleşir. Her polenin dış yüzeyinde, kar taneciklerinde olduğu gibi, kendine mahsus nakış desenleri ve özel proteinler bulunur. Dişicik tepesinde yer alan algılayıcı sistemler, bu proteinleri âdetâ bir kimlik gibi okur. Eğer gelen polen kendi türüne aitse, tanınır ve kabul edilir. Dişicik tepesi bu durumda yapışkan ve şekerli bir sıvı salgılayarak poleni besler; polen de bu besinle güç kazanır, borusunu geliştirir ve döllemenin gerçekleşeceği yumurtalara doğru ilerler. Ancak yabancı bir polen geldiğinde, bu “kimlik” uyuşmazlığı hemen fark edilir. Tanınmayan polen beslenemez, desteklenmez ve kapı dışında kalır. Neticede gelişmeden kurur ve hayat yolculuğu sona erer. Bu hassas sistem, yalnızca biyolojik bir güvenlik mekanizması değil; aynı zamanda varlıklar âlemindeki ölçü, sınır ve hikmetli düzenin de sessiz bir tecellisidir. Her canlı türünün kendi sınırlarında korunması, karışıklığın ve başıboşluğun önüne geçilmesi, bu görünmez denetimle sağlanır.

Mikroskop altında suda yüzen iki polen tanesi

Bitkilerin Sessiz Şahadetleri

Polen araştırmacıları, gölet ve bataklık diplerinden alınan binlerce yıllık tortu katmanları ve buz çekirdeklerinde bulunan polen kalıntılarını inceleyerek, geçmişteki yeryüzünün muhtemel bitki örtüsünü, iklim şartlarını ve eski uygarlıkların toprak kullanımı ile tarım alışkanlıklarını yeniden ortaya çıkarabiliyor.⁸ Çünkü tabii ortamlarda yıllarca biriken polenler, kimyevî olarak çok dayanıklı olan *sporopollenin* sayesinde bozulmadan korunabiliyor; tek bir gölün derinlikteki tabakalarından çıkarılan tortu örneği, geçmişe açılan bir tarih ve iklim arşivi hâline dönüşebiliyor.⁹

Bir tortu sütunundaki polenleri katman katman analiz eden palinologlar, hangi bitkilerin hâkim olduğunu; orman mı, çayır mı, sulak alan mı; yoksa ziraî ekim alanı mı olduğu-

nu tespit edebiliyor. Böylelikle yalnız bir bitkinin değil, bütün ekosistemin geçmişi; ormanlık alanlar, otlaklar, sulak zeminler ve insan eliyle işlenen tarlalar dâhil olmak üzere âdeta toprak altında saklı bir arşiv ortaya çıkarılıyor.¹⁰ Polenlerin bu korunmuşluğu, geçmiş iklimleri, kuraklık ve yeşillik dönemlerini, hatta insanların tabiata müdahalesini anlamamıza imkân tanır. Her polen tanesi, yalnızca bir bitkinin üreme hücresi olmanın ötesinde, geçmiş ekosistemlerin, iklim devridaimlerinin ve medeniyet izlerinin sessiz birer “mührü” ve geçmişin sessiz şahitleridir. Her bir polen tanesine “öyle bir musanna hulle ve bir münakkaş libas (giydirilmiş ki) ve bâtını, öyle bir fabrika ve tezgâhtır ki; (...) bilbedâhe bütün kâinatı idare eden bir Sâni-i Vâhid-i Ehad'den başkası o işleri yapamaz.” Neticte olarak her bir polen “birer

sikke-i tevhid, birer hâtem-i vahdet, birer mühr-ü ehadiyet ve birer turra-i vahdâniyet” taşıyor, diyebiliriz.¹¹

Kaynaklar

1. Bediüzzaman S. N. (2019): Sözlür, 33. Söz, 29. Pencere, Süreyya Yayınları, New Jersey. s. 948.
2. <https://gropedia.com/page/Sporopollenin>
3. Punt, W., Hoen, P. P., Blackmore, S., Nilsson, S., & Le Thomas, A. (2007): Glossary of pollen and spore terminology. Review of palaeobotany and palynology, 143(1-2), 1-81.
4. Munro, R., & Shorrocks, G. (2016): Investigating wildlife crime. In BSAVA Manual of Wildlife Casualties (pp. 109-116). BSAVA Library.
5. <https://microscopyofnature.com/pollen>
6. Maggi, T., Pardo, L., & Chreil, R. (2024): Insect pollinators: a key to ecosystem resilience and food security. *Pollinators*, 1, 35-50.
7. Fernandes, N. D. S., Silva, F. A. N., de Aragão, F. A., Zocolo, G. J., & Freitas, B. M. (2019): Volatile organic compound's role in selective pollinator visits to commercial melon types. *Journal of Agricultural Science*, 11(3), 93-108.
8. <https://la.utexas.edu/users/denbow/labs/palynology.htm>
9. Revelles, J. (2021): The role of palynology in archaeoecological research: reconstructing human environment interactions during Neolithic in the Western Mediterranean. *Applied Sciences*, 11(9), 4073.
10. <https://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1029/2023GL105581>
11. Bediüzzaman S. N. (2019): Şuâlar, 2. Şuâ, 3. Makam, Süreyya Yayınları, New Jersey. s. 38.

Bir taneciğin rüzgârla kilometrelerce taşınıp uygun bir çiçeğin üzerine inişi, ardından çimlenip döllenişini başlatması; sıradan görünen ama derinlikli düşünüldüğünde muhteşem bir sevk-i İlâhî'yi hatırlatır.

Entelektüel Cesaret

Aydının görevi karanlıklara ışık tutmak; zulme, batıla ve menfaat odaklı yaklaşımlara hizmet etmemek ve cesaretinden ödün vermemektir. Cesaret, ilim yolcusunun hakikate ulaşmasında ve kitleleri ona ulaştırmasında temel bir vasıftır. Entelektüel nesillerin hakikat, ilim ve cesaret ekseninde yetiştirilmesi, sağlıklı bir medeniyet tasavvurunun temel şartlarından biridir.

"**I**lim sahibi, cesurca inandıklarını ifade etmekten çekinmiyorsa, işte o gerçek entelektüeldir"¹ (M. Fetullah Gülen). Tarih boyunca birçok ilim insanı hakikati dile getirme cesaretleri nedeniyle çeşitli baskı ve yaptırımlara mârûz kalmıştır. Antik Yunan'dan Rönesans Avrupa'sına ve İslam dünyasına kadar farklı coğrafyalarda benzer örneklere rastlanmaktadır. Bu süreçte bazı düşünürler idam edilmiş, bazıları uzun süre hapis veya sürgün hayatı yaşamıştır. Bu durum, hakikati savunmanın çoğu zaman büyük bedeller gerektirdiğini göstermektedir.

Cesaret, birçok antik etikçi tarafından kabul edilen dört temel erdem-

den biridir ve korkuyu kontrol etmeyi, tehlikeyle başa çıkmayı amaçlayan bir fazilettir.² Bu çerçevede kendi döneminde hayatını gençlerin ahlaklı yetişmesine adanmış olan Sokrates, ısrarla insanın öncelikle kendini tanıması, iç âleminde derinleşmesi, Yaratıcı'ya ve ruhun ölümsüzlüğüne inanç gibi hakikatler üzerinde durmuştur. İlme âşık insanların çoğunun görgülü ve cesur olduğunu³ söyleyen filozof, ilmî düşüncelerini açık ve eleştirel biçimde dile getirmiş ve idama mahkûm edilirken dahi fikirlerinden taviz vermemiştir.

Modern bilimin babası olarak anılan İtalyan astronom, fizikçi ve mü-

hendis Galileo, cesaretin korku ile korkusuzluk arasında dengelenmiş bir erdem olduğunu gösteren bir diğer örnektir. Siyasi baskılara ve dönemin Kilise baskılarına rağmen bilimsel görüşünü savunmuştur. Güneş merkezli evren görüşünü dile getirdiği için Engizisyon tarafından yargılanmış, eserleri sansürlenmiş ve hapse mahkûm edilmiştir. Papa ve Katolik Kilisesi ile çatışma yaşamıştı; zira resmî doktrin, Dünya'nın kâinatın merkezinde olduğu ve hareket edemeyeceği yönündeydi.⁴

İngiliz yazar Matt Clayton, Giordano Bruno'nun soruşturması ve infazına katılan tüm Engizisyon üyelerinin aynı zamanda Galileo aleyhindeki dava üzerinde de çalıştığını belirtir. Bu tespit, o dönemin bilim karşıtı ve hür düşünceye kapalı zihniyetinin bu konuda nasıl sistemli şekilde hareket ettiğini göstermesi bakımından manidardır. Clayton ayrıca Engizisyon üyelerinin bilim insanlarını sistemli biçimde şeytanlaştırdığına da dikkat çeker.⁵ Bilindiği üzere İtalyan bilim adamı Bruno, Engizisyon mahkemesinde yargılanıp Roma'da diri diri yakılmıştır.

İslam dünyasında da tarih boyunca birçok âlim, ilmî görüşlerini cesurca dile getirdikleri için baskı ve zulümlere mârûz kalmıştır. Abbâsî Halifesi Me'mûn, "Kur'ân mahlûktur." görüşünü kabul etmediği için Ahmed b. Hanbel'i siyasi ve itikadi dayatma olarak adlandırılan mihne sürecinde kırbaçlatmıştır. Abbâsîler döneminde siya-

si otoriteye muhalif görülen İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe baskıya uğramış, hapsedilmiş ve nihayet bu despot rejime boyun eğmemenin bedelini canıyla ödemiştir. İmam Mâlik de Medine'de yaşanan siyasi gerilimler sırasında kırbaçlanmış ve omzundan sakatlanmıştır.

Kalbî Bir Güç: Cesaret

Yakın döneme gelindiğinde de benzer hadiselerin tekrarlandığı görülmektedir. İskilipli Atıf Hoca, dönemin siyasi atmosferinde yazdığı eserler sebebiyle idam edilmiştir. Mısırlı düşünür Seyyid Kutub, siyasi otoriteye muhalefeti nedeniyle yaklaşık on yıl hapis yatmış ve sonrasında idama mahkûm edilmiştir. Bediüzzaman Said Nursî ise ilmî görüşlerini açıkça dile getirdiği için çeşitli dönemlerde hapis, sürgün ve sosyal tecritlere mârûz kalmış, defalarca zehirlenmiştir.

İngiliz yazar Robert Burton, bir şeyi bilip de onu dile getirmemenin, o şeyi bilmemekle aynı şey olduğunu söyler.⁶ Makamını ve itibarını kaybetme korkusuyla bildiklerini dile getiremeyen bir entelektüelin ilmî yetkinliği tartışmalıdır. Burton'un bu anlamlı tespitini İslam literatüründe de görüyoruz. Kur'ân-ı Kerîm'de, kendilerine verilen bilgiyle amel etmeyenler eleştirilmiş ve onların durumu Cuma sûresinin 5. âyetinde "kitap yüklü merkepler" benzetmesiyle ifade edilmiştir.

Varoluşçuluğun öncü isimlerinden Danimarkalı filozof Søren Kierkegaard, cesaret kavramını metafizik bir çerçevede ele almış ve onu inançla

ilişkilendirerek eserlerinde "iman cesareti"⁷ kavramına yer vermiştir. Nitekim İngilizce "courage" (cesaret) kelimesi, Fransızca "cœur" (kalb) kelimesinden türemiştir. Son dönem benötesi psikolojisinin önde gelen isimlerinden Robert Frager, bu etimolojik anlamdan hareketle cesareti "kalb gücü" olarak tanımlamıştır.⁸ Bilindiği üzere İslam düşüncesinde iman ve cesaret gibi duyguların merkezi kalbdır. Bu nedenle bu tür manevî dinamikler, kalbî bir güç⁹ ve amel olarak nitelendirilmiştir.

Bazı âyetler de cesaret ile iman arasındaki ilişkiye işaret eder. Kehf sûresinde Ashab-ı Kehf için "Gerçekten onlar Rab'lerine tam iman etmiş gençlerdi. Biz de onların hidâyetlerini ve yakînlerini artırdık." (Kehf, 18/13) buyrulurken, iman ile kalbî sebat ve kararlılık arasındaki bağa dikkat çekilir. Bu bağlamda iman, insanın iç dünyasında bir güç ve metanet kaynağı olarak tasvir edilir. Bu perspektiften bakıldığında Kierkegaard'ın "iman gücü" yaklaşımı ile Bediüzzaman Said Nursî'nin "Hakiki imanı elde eden, kâinata meydan okuyabilir."¹⁰ ifadeleri benzer bir perspektiften yorumlanabilir.

Bununla birlikte Bertrand Russell, eserlerinin çeşitli bölümlerinde aydınların toplum üzerindeki etkilerine dikkat çeker ve bu bağlamda "entelektüel güç"¹¹ realitesinden bahseder. Hiç kuşkusuz aydın, bulunduğu sosyal hayatın önemli bir yapı taşıdır. Neşrettikleri ilim sayesinde toplum belli bir kıvama erer, âdeta metamorfoz geçirir.

Misal olarak, bazılarına göre, şayet Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerini anlayacak birkaç yüz aydın,¹² düşüncelerinde ona destek olabilseydi, onun temsil ettiği toplum daha farklı yerlerde olacaktı.

İlk bakışta belirli bir duruma has görünen bu ifadelerin arkasında daha kapsamlı bir hakikatin bulunduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle, geçmişten bugüne sahip çıkılmayan; Doğulu veya Batılı, eski-yeni, insaf sahibi ve hakperest bütün ilim insanları bu değerlendirmenin kapsamına dâhil edilebilir. Buna karşılık ilmî güce sahip kişilerin kendi aralarında kutuplaşması; menfaat, korku, çekememezlik ve makam hırsı sebebiyle zulüm ve haksızlık karşısında sessiz kalmaları ve birbirlerine destek olmamaları, toplumların ilerlemesine engel olan önemli sebeplerden biridir.

Yakın dönemde bu bağlamda dikkat çekici örneklerden biri, TDV İslâm Ansiklopedisi gibi yaklaşık otuz yılda tamamlanan önemli bir ilmî projenin tanıtım programında sarf edilen son derece yakışsız söz ve hakaretler olmuştur. Söz konusu programda ülkenin önemli bir siyasi aktörü, yaptığı konuşmada; seksene yakın eser vermiş, çalışmaları farklı dillere tercüme edilmiş, siyasi baskılardan dolayı ülkesinden hicret etmek zorunda kalmış, toplumların ve genç nesillerin eğitimine, ahlakına ve inanç değerlerine büyük hizmet ve katkılar sağlamış din, ilim ve aksiyon insanı Fethullah Gülen Hocaefendi hakkında isim vermeden “yalancı peygamber”, “sahte veli”,

“âlim müsveddesi”, “virüs” gibi sıfatlarla ağır itham ve hakaretlerde bulunmuştur. O gün salonda bulunan, Diyanet ve İlahiyat camialarından önde gelen zevât başta olmak üzere, dinî çevrelerden çok sayıda ilim insanı, akademisyen, din adamı ve kurum temsilcisi, bu galiz nefret dili karşısında açık bir tepki göstermemiş, gösterememiştir...¹³

Tarihî süreç incelendiğinde, buldukları dönemleri âdeta aydınlatan pek çok münevverin yeterince desteklenmediği, hatta zaman zaman görmezden gelindiği görülmektedir. Bununla birlikte, ilmî ve fikrî katkıları çoğu kez kendilerinden sonraki dönemlerde daha iyi anlaşılmıştır. Nitekim istisnalar dışında, başta peygamberler olmak üzere tarihte iz bırakmış büyük ilim ve devlet adamları, komutanlar ve farklı mesleklerden önde gelen şahsiyetler, cesaretleri sayesinde başarıya ulaşmış ve sonraki nesiller için birer hüsn-ü misal teşkil etmişlerdir.

Cemil Meriç’in dediği gibi aydınının görevi karanlıkları aydınlatmaktır;¹⁴ zulme, batıla ve menfaat odaklı yaklaşımlara hizmet etmemektir. Bu vazifesini ifa ederken cesaret duygusundan asla ödün vermemelidir. Unutulmalıdır ki cesaret, ilim yolcusunun hakikate ulaşmasında ve kitleleri ona ulaştırmasında temel bir vasıftır. Bu hayatî duygunun ilmin inkişafında önemli bir yeri vardır. Bu sebeple entelektüel nesillerin hakikat, ilim ve cesaret ekseninde yetiştirilmesi, sağlıklı bir medeniyet tasavvurunun

temel şartlarından biri olarak görülmelidir.

Kaynaklar

1. Ahmet Özer, *Pensilvanya Günlüğü*, İst.: Ufuk Kitap, 2006, s. 277.
2. Virtue Ethics. (2003). <https://plato.stanford.edu/entries/ethics-virtue/> erişim tr.: 3.03.2026.
3. Platon, *Sokrates'in Savunması*, çev. Ari Çokon, İst.: Türkiye İ. B. Kültür Yay., 2012, s. 162.
4. H. Cappelen, I. Torsen ve S. Watzl, *Vite, være, gjøre: Filosofî – lærebok med originaltekster*, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS / Universitet i Oslo, s. 47-48.
5. Matt Clayton, *Galileo Galilei: A Captivating Guide*, Captivating History, 2019, s. 51.
6. Robert Burton, *Melankolinin Anatomisi: 1. Fasikül*, çev. Tokmakçioğlu, M., Aylak Adam Kültür Sanat Yay., s. 47.
7. Søren Kierkegaard, *Fear and Trembling Repetition*, Princeton University Press, 1983, s. 100.
8. Robert Frager (ed.), *Manevî Rehberlik ve Benötesi Psikolojisi Üzerine*, çev. Ömer Çolakoğlu, *Yaklaşımlar*, İst.: Kaknüs Yay., 2009, s. 34.
9. Hüseyin Vâiz-i Kâşifi, *Ahlâk-ı Muhsinî*, İst.: TYEK Başk., 2019, s. 320.
10. Bediüzzaman S. N., *Sözler*, Risale-i Nur Külliyyatı, İst.: 2007, s. 334.
11. Bertrand Russell, *The Scientific Outlook*, New York: Taylor & Francis e-Library, 2008, s. 210.
12. M. Fethullah Gülen, *Ruhumuzun Heykelini Dikerken*, İst.: Nil Yayınları, 2011, s. 86.
13. <https://fgulen.com/tr/basindan-tr/haberler/aksiyon-diyanet-nefret-dili-caiz-degil> erişim tr.: 3.03.2026.
14. Cemil Meriç, *Bu Ülke*, İst.: İletişim Yay., s. 54.

SOLJENITSİN

VICTOR HUGO

DOSTOYEVSKI

ÉMILE ZOLA

AHMET ALTAN

Kalemin Adalete Hizmeti

Soljenitsin'in kamp barakalarından, Hugo'nun darağacının gölgesinden, Dostoyevski'nin vicdan mahkemesinden ve Zola'nın açık mektubundan yükselen ses gibi, Ahmet Altan'ın savunması da hukukî bir metnin sınırlarını aşarak edebiyatın adaletle kurduğu tarihî hesaplaşmanın günümüzdeki yankısına dönüşür.

Bir savunma metni, bir edebiyat eseri, bir tarih belgesi... İnsan, soyut olanı kavramak için dile sığınır. Çünkü dil, yalnızca bilgi aktaran bir araç değil, hakikati insan zihnine yaklaştıran bir köprüdür. Edebiyat, bu köprünün en yoğun, en katmanlı biçimidir. Adalet, özgürlük, vicdan gibi kavramlar bu alanda yalnızca tanımlanmaz; hissedilir, tartışılır, yeniden düşünülür.

Hukuk ve Edebiyat

Edebiyat, yalnızca kelimelerin estetik kurgusu değil; bir toplumun hafızası, vicdanı ve iç sesi olarak varlık gösterir. Hukukla kimi zaman yan yana yürür;

aynı çağın rüzgârında savrulur, aynı iklimde renk değişir. Yasalar hayatı belirli kurallara bağlamaya çalışırken, edebî metinler o kuralların insan ruhunda ve toplum hafızasında bıraktığı izleri görür nür kılar. Bu iki alan yalnızca birbirinden etkilenmez; birbirini dönüştürür. Hukuk norm koyar, edebiyat anlam arar. Hukuk hüküm verir, edebiyat o hükmün insan ve toplum üzerindeki yankısını sorgular. Kalem, adaletin suskun kaldığı zamanlarda konuşur ve kelimeler bir ses olduğunda mahkeme duvarları arasına sıkışan hakikat, kimi zaman yalnızca bir romanın cümlesinde, bir savunmanın virgülünde ya da bir metaforun kıyısında yankı bulur. Böyle zamanlarda kelimeler, bir anlatım biçiminin ötesine geçerek adaletin tecellisine katkı sunan bir şahitlik vasıtasına dönüşürler. Hukukun diz çöktüğü yerlerde edebiyat ayağa kalkar, direnir; nefessiz bırakılan adalet pencere açar.

Adalet terazisi bozulduğunda bir toplumu ayakta tutan değerler etkilerini yitirirler. İşte edebiyat ve edebiyatçılar toplumu ayakta tutan başta adalet olmak üzere tüm değerlerin bekçiliğini yaparlar. Mahkeme salonlarında yitirilen adaleti edebî metinlerde bulup sunmaya gayret ederler. Ne kutsal gayrettir bu! Kanunun sustuğu yerde kelimeler bağırır. Yargının çarkları durduğunda yazarların kalemleri dönmeye başlar ve tam bu noktada kalem, adaletin son siperidir artık.

Edebiyatın adaletle kurduğu ilişki, yalnızca nazari

Adaletin terazisi bozulduğunda bir toplumu ayakta tutan değerler etkilerini yitirir. İşte edebiyat ve edebiyatçılar toplumu ayakta tutan başta adalet olmak üzere tüm değerlerin bekçiliğini yaparlar. Mahkeme salonlarında yitirilen adaleti edebî metinlerde bulup sunmaya gayret ederler. Ne kutsal gayrettir bu!

bir tartışma değil; tarih boyunca müşahhas örneklerle görünür hâle gelmiş bir hakikat alanıdır.

Aleksandr Soljenitsin, *İvan Denisoviç'in Bir Günü* adlı eserinde, Sovyet çalışma kamplarını anlatırken yalnızca bir dönemin baskıcı hukuk düzenini değil, tiran(lık)ların ortak karakterini şu kelimelerle ifşa eder: *İnsanın huzurlu yaşamına şiddet girdiği zaman, insanın yüzü kendine güvenle gerilir, bayrak gibi sallanır ve bağırır: "Ben Şiddetim! Dağıtırım, kırarım, ezerim!"* Onun bu satırlarında şiddet, hukuku araçsallaştıran bir iktidar biçimidir.

Victor Hugo, *Bir Mahkûmun Son Günü* romanında muhaliflerini susturmak için muktedirlerin çıkarmak istedikleri idam cezasını, hukukî bir prosedür olarak değil, insan onuruna yönelmiş soğukkanlı bir infaz olarak resmeder. Tek bir mahkûmun iç dünyasını merkeze alarak, karar verenlerin sorumluluğunu toplum vicdanının önüne taşır. Onun kalemi, darağacının korkusuyla susmaz; aksine kamuoyunu harekete geçirerek hukuku sorgulayan bir bilinç alanı oluşturur. Böylece edebiyat, yasa koyuculara karşı toplum duyarlılığının dili hâline gelir.

Altan, yaşanan süreci ve akıbetini “kötü bir piyesin son perdesi” metaforu ile tanımlar. Sahnelenen piyes, hukuk kisvesi altında yürüyen bir iktidar trajedisidir. Ama bu oyun bitecektir. Her oyunun son perdesi olduğu hakikati üzerinden zulmün de bir sonu olduğunu piyes ve perde metaforu ile anlatır.

Fyodor Dostoyevski ise *Suç ve Ceza* romanında, suçun yalnızca mahkeme salonlarında değil, insanın iç dünyasında yargılandığını gösterir. Raskolnikov’un hikâyesi, hukukî beraatin vicdanî arınma anlamına gelmediğini ortaya koyar. Böylece adalet, yalnızca yasal kategorilerle değil, toplum hafızası ve şahsî vicdanla ilişkilendirilir. Edebiyat burada, görünmeyen yargıyı görünür kılar.

Benzer biçimde Émile Zola, Dreyfus davası sırasında kaleme aldığı “*J’accuse...!*” (*Suçluyorum!*) başlıklı açık mektubuyla, yalnızca bir kişiyi savunmaz; yargı sisteminin tarafgirliğini teşhir eder. Zola’nın metni, hukukî sürecin ötesine geçerek vicdanî harekete geçiren bir müdahale niteliği taşır.

Bu örnekler, edebiyatın yalnızca olayları anlatan bir sanat olmadığını; adalet düşüncesini canlı tutan, hukuku sorgulayan ve gerektiğinde ona yön veren bir kolektif idrak alanı olduğunu gösterir. Siyasi ortam değişse de edebî metinler, hukukun karanlıkta bıraktığı noktaları aydınlatan bir ışık işlevi görmeye devam eder.

Bu tarihî örnekler, edebiyatın yalnızca geçmişte kalmış bir direniş biçimi olmadığını; her dönemde hukukun siyasetin hizmetine girdiği anlarda yeniden söz alan bir vicdan geleneği olduğunu

gösterir. Altan’ın mahkeme salonunda dile getirdiği savunma da bu çizginin modern bir devamı olarak okunabilir: Tıpkı Soljenitsin’in kamp barakalarından, Hugo’nun darağacının gölgesinden, Dostoyevski’nin vicdan mahkemesinden ve Zola’nın açık mektubundan yükselen ses gibi, bu savunma da hukukî bir metnin sınırlarını aşarak edebiyatın adaletle kurduğu tarihî hesaplaşmanın günümüzdeki yankısına dönüşür.

Bir Savunmanın Edebî Anatomisi: Metaforla Direniş

Ahmet Altan’ın savunması, kendisinden önceki edebî direniş geleneğiyle aynı hatta yer alan, kalemin hukuka ve iktidara karşı söz aldığı en dikkat çekici metinlerden biridir. 2018 yılında mahkeme salonunda okuduğu bu metin, bir savunma beyanı olmanın ötesinde adaletsizlik karşısında dil aracılığıyla kurulan iradî bir karşı duruştur.

Altan, bu duruşunu metaforlarla tarihe mâl eder. Edebiyatın en önemli anlam üretme mekanizmalarından biri olan metafor, bilinmeyi bilinen üzerinden mânâlandırma imkânı sunar ve hukukî zemini anlam katmanlarıyla genişletir. Savunmanın edebî omurgasını oluşturan bu metaforik yapı, metni sadece hu-

kukî bir metin olmaktan çıkarak, adalet fikrinin yeniden kurulduğu çok katmanlı bir anlam alanına dönüştürür.

Aşağıda ele alınacak metafor çözümlemeleri de mânâ inşa eden dil stratejisinin izini sürmeyi amaçlamaktadır:

Daha başlangıçta “*iddiânamenin, (istenen büyük) heybetli cezayı taşımaya mecali olmayan cılız bir beden*” şeklindeki tasviri, yalnızca hukukî bir eleştiri değil, bir çağın adalet anlayışına tutulmuş ayna gibidir. Altan, burada sadece eleştiri yapmaz, mahkemenin işlevsizliğini metaforik bir anlatımla kendisini yargılayanların yüzüne çarpar. Savunmada geçen *zekâdan ve hukuktan yoksunluk* ifadesi, hukukî bir metni kişileştirerek (personifikasyon) onu zihin ve ahlaktan yoksun bir varlık hâline getirir; bu değerlendirme, yalnızca hukukî bir tespit değil, aynı zamanda ahlakî bir hükümdür. “*Heybetli bir ceza*” metaforu ise hukuku bir ağırlık, bir yük gibi göstererek, onun fizikî ve psikolojik baskısını göz önüne serer. “*Cılız metin*”, adaleti taşıyamayacak kadar zayıf bir beden olarak resmedilir. Bu, yalnızca adaletin değil, yargının da çöküşünün tasviridir.

Bu imgeler sadece ferdî bir anlatım değil; bütün bir toplumun duygu haritasını çizen metaforlardır. Yalnızca

Altan'ın değil, benzer şekilde yargı zulmüne uğramış on binlerce insanın hikâyeleri bu metaforların ışığında belirgin hâle gelir. Mahkeme salonlarının soğuk duvarlarını aşamayan mazlumların çığlıkları, bu metaforların içinde âdeta mânâ kazanır ve tarihin hafızasına silinmez izler olarak kazınır.

İddianamelerin “zehirli bir sarmaşık gibi yargıya dolanması” cümlesi sistemin çürüyüşünü betimler. Hukuk sistemi burada canlı bir organizmadır; saran, sarmalayan ve en sonunda onu boğan ise bu ve benzeri çarpık iddianamelerdir. Hukuk artık nefes alamaz hâledir. Aynı zamanda, “hukuk katliamının kurbanı olmak” da bireysel mağduriyetin ötesinde, sistematik ve organize bir vahşetin metaforudur.

Altan'ın cümlelerinde “adalet sarayı”, “hukuk mezbahasına” dönüşür. Bu, yalnızca bir bina eleştirisi değil, tarihî bir sembolün çözülmesidir. Saray, yüceliği; mezbaha ise kesimi simgeler. Bir zamanlar adaletin hüküm sürdüğü yerde artık bir infaz düzeni işlemektedir.

Altan, “hukuk sisteminin cüzzama yakalandığını” söylerken, seçtiği metaforla bir teşhis koyar. Cüzzam, yalnızca tıbbî bir rahatsızlık değil aynı zamanda sosyal dışlanma ve çürümeyle eş anlamlıdır. Bu metafor, yargı sisteminin işlevsizliğini ve acizliğini gözler önüne serer.

Bir ülkede “suçun şahsiliği” ilkesi öldürülmüşse, artık yargının kendisi değil, yargıya dair tüm ilkeler mahkûmdur. Altan, burada “Hukuku vururken bu kavramı da mı öldürdünüz?” diye sorar. Böylece hem

ironik hem hüznü bir sorgu alegorisi inşa eder. Hukuk insanlarının(!) yasak avlanan avcılar gibi hazırladıkları iddianamelerle hukuku ve ilkelelerini katlettiğini anlatır.

Altan, suçlamanın “firar edip başka bir iddianamede saklanması” metaforu ile, yargının bağımsız olmadığını gözler önüne serer. Burada suç bile yerinden utanmakta, suçlama nereye ait olduğunu bilememektedir. Bu ifade, hukukun yalnızca cehaletini değil; ilkesel ve meşru dayanaklarını yitirmiş bir yargı düzenini açığa çıkarır.

Altan, yaşanan süreci ve akıbetini “kötü bir piyesin son perdesi” metaforu ile tanımlar. Sahnelenen piyes, hukuk kisvesi altında yürüyen bir iktidar trajedisidir. Ama bu oyun bitecektir. Her oyunun son perdesi olduğu hakikati üzerinden zulmün de bir sonu olduğunu piyes ve perde metaforu ile anlatır.

Altan'ın ifadesiyle “hukuk bazen uyur ama asla ölmez.” Bu metafor, hayal kırıklıklarıyla yürüyen binlerce insan için yalnızca bir teselli değil; aynı zamanda bir direnç ve ümit kaynağına dönüşür. Hu-

kuk derin bir uykudadır ama edebiyat uyanık kalır. O uyku sürecinde, olup bitenleri kayıt altına alır. Kelimeler artık, karar defterlerine sığmayan hakikatlerin izleridir ve hukuku girdiği komadan uyandıracak olan kalemin dokunuşudur.

Adaletin Yeniden İnşası Kalemin Direnişi

Altan'ın savunması, kelimenin ve kalemin adalete hizmet edebileceğine duyulan inancın müşahhas hâlidir. Bu metinde umut, hukukun askıya alındığı anlarda bile kalemin geri çekilmemesinde saklıdır. Çünkü kelimeler yalnızca tanıklık etmez; anlam üretir, hafıza oluşturur ve toplumsal vicdanı diri tutar. Edebî imkânlarla kaleme alınan savunma metinleri ile hukukî metinler, bireysel hak arayışını aşarak toplumsal bir muhakeme alanı oluşturur. Gün gelir, suskun bırakılmış hukuk metinleri tarihin tozlu raflarında kalırken; sabırla işleyen kalem, ısrarla kurulan cümleler ve vicdana yaslanan ifadeler hatırlanır. Böylece adalet, yalnızca mahkeme kararlarında değil, kalemin hizmetiyle toplumun hafızasında ve dilinde yeniden hayat bulur. ■

Nefse Okumak!

Risale-i Nur'dan istifade ve istifaze yollarının üç esas üzerine kurulu olduğu söylenebilir: İstemek, yani samimi bir talep ve ihtiyaç hissiyle yönelmek. Beraberlik, yani sohbet halkalarında ya da metinler üzerinden manevî beraberlik kurmak. Dinlemek, yani işitmekle kalmayıp nefsi muhatap alarak kalben dinlemek. Cenâb-ı Mün'im-i Hakikî, samimi bir teveccühle eserlere yönelen her bir Nur talebesini, bu manevî sofradan hakikî istifadeye mazhar eylesin. Âmin.

“Ey kardeş! Benden birkaç nasihat istedin. Sen bir asker olduğun için, askerlik temsilâtıyla, sekiz hikâyeciklerle birkaç hakikati nefsimle beraber dinle. Çünkü ben nefsimi herkesten ziyâde nasihate muhtaç görüyorum. Vaktiyle sekiz âyetten istifade ettiğim Sekiz Sözü biraz uzunca nefsimde demiştim. Şimdi kısaca ve avâm lisânıyla nefsimde diyeceğim. Kim isterse beraber dinlesin.” (Sözler)

“Elbette bunda, içinde bir kalb taşıyan veya zihnini derleyip toplayarak can kulağıyla dinleyen kimseler için alacak bir ders vardır.” (Kaf, 50/37)

Risale-i Nur'un irşad metodunda dikkat çekici noktalardan biri, okuyucunun öncelikle kendi nefsinu muhatap alması gerektiği vurgusudur. Bu yaklaşım, sadece bir metin okuma biçimi değil, aynı zamanda manevî terbiyeye açılan bir kapı ve bir tahkik yoludur. “Usulün esasa mukaddem olması” esprisine bağlı olarak, Sözler kitabının hemen girişinde, bu prensibe kuvvetle vurgu yapan bir paragraf bizi karşılar.

Bu kısa paragrafta ve devamında, “Nefsime beraber dinle.”, “Nefsime herkesten ziyade nasihate muhtaç görüyorum.”, “Nefsime demiştim.”, “Nefsime diyeceğim.”, “Bil ey nefsim.” şeklinde tam beş kez doğrudan nefsin muhatap alındığı görülmektedir. Delile dayalı, tefekküre yönelik, akli ikna etmeyi hedefleyen, burhanî bir metnin girişinde, akıldan önce nefsin muhatap alınması dikkat çekmektedir.

Kardeşlik Vurgusu

Okuma usulüne dair bu kısa ihtarın başında ikaz için kullanılan “ey” hitabının Arapça’daki karşılığına dair, *İşârâtü’l-İcâz* tefsirinde şu tespitlere yer verilmektedir.

“Kur’ân-ı Kerîm’de sıkça geçen *هَآ* hitabı, üç yönüyle ve üç farklı edatla vurgulanmıştır:

هَآ harfi, uyarı anlamı taşıyor ve ‘muhataba ikaz etmek’ için kullanılır.

هَآ kelimesi, bir şeyi bulmak için ‘işaret ve ayırt etme’ amacıyla kullanılır. Türkçede “hangi” anlamına gelir.

هَآ harfi, gafletten ‘uyandırmak ve dikkat çekmek’ için kullanılır.” (*İşârâtü’l-İcâz*)

Bu bağlamda gafletten ayıltmak için kullanılan “Ey kardeş!” hitabını hem kardeşliğe yönelik bir ihtar hem de muhataba verilen kıymeti ifade eden samimi bir iltifat olarak değerlendirmek mümkündür.

Tarih boyunca İmam Gazâlî, Abdülkâdir Geylânî gibi kudsi müridler muhataplarına genellikle “Ey oğul!” tarzında nasihat ederken; Üstad Bediüzzaman’ın talebelerine “Bil ey aziz kardeşim!”, “Aziz, sıddık kardeşim!” diye hitap etmesi dikkat çekmektedir. Üstad

Hazretleri, “Aziz, sıddık” hitabıyla talebelerine izzetlerini ve sadakatlerini korumalarını ihtar ederken; “kardeşim” ifadesiyle de onları Kur’ân’ın rahle-i tedrisinde birer ders arkadaşı konumuna yükseltmektedir.

Üstad Bediüzzaman’ın, “Mesleğimizin esası uhuvvettir. Peder ile evlât, şeyh ile mürid arasındaki vasıta değildir. Belki hakikî kardeşlik vasıtalarıdır. Olsa olsa bir üstadlık ortaya girer.” (Lem’alar) diye özetlediği bu samimi yaklaşım sayesinde ki nur talebelerinde “Sözleri kendi malı ve telifi gibi hissedip sahip çıkma” (Mektubat) özelliği vücûd bulabilmektedir.

Ayrıca Üstad Hazretleri’nin “Ey mağrur nefsim!” gibi nefsin itap eden hitapları da okuyucunun, nefsin muhatap olarak ders alabilmesi ve empati geliştirip hayalen kendini metnin muhatabı farz etmesine yardımcı olmaktadır.

Talep Etme ve Talebelik

Mâlum olduğu üzere; “Din nasihattir...” (Buhârî, Müslim) ve nasihat isteyene nasihat etmek Müslümanın vazifelerinden olması cihetiyle Üstad Hazretleri, dinî bir vecibe sayılan bu talebi karşılıksız bırakmamaktadır. (Müslim) Kendisine nasip olan ifade nimetiyle, talebelerine nasip olan istifade nimetinin bulunduğu ortak zeminde meydana gelen Nur Külliyyatı’nın tesirindeki kuvveti biraz da burada aramak gerekir.

“Cenâb-ı Hak onlara (Nur talebelerine) ders-i Kur’ânî’de verdiği ‘istifade nimetiyle’ Üstadlarına ihsan ettiği ‘ifade nimetini’ beraber kılmış, mukarenet vermiş.” (Lemalar)

“İstedin.” ifadesiyle, talep etmenin gerekliliğini ve dolayısıyla talebe olma bilincini nazara veren Üstad Hazretleri, bu derslerden ancak talep nispetinde istifade edilebileceğini ihtar etmektedir. Zira

Malum olduğu üzere insan gözüyle bakarken, aklıyla görmektedir. Benzer şekilde işitmek, kulağa ait bir fonksiyon iken; dinlemek, nasihat almaya niyet etmiş bir kalbin saf ve şuurlu amelidir. Bu sebeple irşaddan istifade kafa kulağıyla işitmekten öte; can kulağıyla dinlemeye bağlıdır.

talep etmeyen bir kimseye en müessir vesilenin dahi tesir etmesi mümkün değildir. “Risale-i Nur, müşterileri aramaz; müşteriler onu aramalı, yalvarmalı.” (Emirdağ Lâhikası1) ifadesiyle de bu gerçek vurgulanmaktadır.

“O hâlde sen nasihatın tesir edeceği ümidiyle nasihat et! Allah’a karşı haşyet duyan, düşünüp ders alır.” (A’lâ, 87/9,10) âyetinde beyan edildiği üzere, inanarak nasihat etmek irşad makamındakiler için mühim bir vazife olduğu kadar, ders almaya yönelik dikkatle ve edeple dinlemek de muhataplar için ciddi bir sorumluluktur.

Nefsikle Beraber Dinle

Zübeyr Ağabey, Nurlar’dan istifade etme yolunun nefse hitaben okumaktan geçtiğinin üzerinde ısrarla durur. Bu yaklaşım, ilmî ve irfanî eserlerden hakikî istifade adına geçerli olan umumi bir düstur-

dur. Malum olduğu üzere insan gözüyle bakarken, aklıyla görmektedir. Benzer şekilde işitmek, kulağa ait bir fonksiyon iken; dinlemek, nasihat almaya niyet etmiş bir kalbin saf ve şuurlu amelidir. Bu sebeple irşaddan istifade kafa kulağıyla işitmekten öte; can kulağıyla dinlemeye bağlıdır.

Bu cihetle Üstad Bediüzzaman’ın “Nefsikle beraber dinle.” ifadesini, “Nefsikle beraber dinle.” şeklinde anlamak yerinde olacaktır. “Risale-tü’n-Nur, en evvel tercümanının nefsinin iknaa çalışır, sonra başkalarına bakar. Elbette nefsi emmâresini tam ikna eden ve vesvesesini tamamen izale eden bir ders, gayet kuvvetli ve hâlistir...” (Sikke-i Tasdik-i Gaybî) diyen Üstad Hazretleri Nur Risalelerinin tesirindeki sırrın, nefse hitap ederek yazılması ve okunmasında yat-tığını belirtmektedir.

Üstad’ın “Gazete gibi okumayınız.” tembihini de eser-

lerin dikkatli, derinlikli okunması gerektiği kadar; mâlûmat edinmek maksadından bağımsız, nefsi ıslah etmeye yönelik okumak gerektiği şeklinde anlamak yerinde olacaktır. Zira Risale-i Nur’un anlamadan sırf teberrüken okunması istifadeyi kısıtladığı gibi; nefsi muhatap almadan salt aklî meseleler gibi okunması da istifazeyi engellemektedir.

“Risale-i Nur, diğer ilimler ve kitaplar gibi okunmamalı. Çünkü ondaki tahkikî iman ilimleri, başka ilimlere ve marifetlere benzemez. Akıldan başka çok insanî latifelerin de gıda ve nurlarıdır.” (Sikke-i Tasdik-i Gaybî)

İhtiyaç Hissetmek

“Nefislerinizi temize çıkar-mayın.” (Necm, 53/32) âyet-i kerimesi gereğince, bir mümin nefsinin ne kadar muhtaç görüp ne kadar ızdırar içinde Rabbine yönelirse, o nispette mânen sıhhat bulacağı söy-

lenebilir. Zira fitrî ihtiyaç ve zaruret hâllerinde yapılan duaların ekseriyetle makbul olduğu malumdur. Bu anlamda, ebedî hayatı kazanma istikametinde en fitrî ihtiyaç olan iman hakikatlerini ihlasla talep etmek, nefsin temizlenmesi ve terakkisi adına sırlı bir anahtar hükmündedir. Talep etmek ise ihtiyaç hissetmeye bağlıdır.

Risale-i Nur'un telifi hususunda, "Benim hissem; yalnız şiddet-i ihtiyacımla taleptir ve gayet aczimle yalvarmaktır. Dert benimdir, deva Kur'ân'ındır." (Mektubat) diyen Bediüzzaman Hazretleri; âb-ı hayat hükmündeki bu eserlerin ruhundan doğan bir ihtiyaca binâen, âni ve def'î olarak ihvan edildiğini ifade etmektedir.

Bilimsel ve teknik gelişmelerin dahi ihtiyaç ve zaruretlere sevkıyla vücut bulduğu hatırlanacak olursa, manevî terakki için ihtiyaç hissedip talep etmenin bir ön şart olduğu açıktır. Buna karşılık, kendi aklını yeterli görerek nasihate, terbiyeye ve irşada ihtiyaç duymayan; iman hakikatlerine karşı müstağni ve lakayt kalan ham ruhların mânen terakki etmesi ise mümkün değildir.

Kendini yetkin gören bir nefis, arama, öğrenme ve bulma vetiresine giremeyeceğinden, ilk adımın nefsi kınamakla başladığı söylenebilir. Zira terakki zembereğini çeviren levmdir ve müterakki ruhların, saflaşmış nefislerinin deseni levh atıklarıyla dokunmuştur. Bu sırdandır ki Kur'ân-ı Kerîm'de *nefs-i levvâ-meye*, yani kınayan nefise yemin edilmiştir.

فَلَا تَزْكُوا أَنْفُسَكُمْ

"Nefislerinizi temize çıkarmayın." (Necm, 53/32)

Nefse Güvenmemek

Nefsine her daim "Herkesten ziyade sen müflis ve muhtaç ve müteallim" (Sözler) nazarıyla bakan ve "Nefsini beğenen ve nefesine itimat eden, bedbahttır." (Mektubat) diyen Üstad Bediüzzaman; "Hâlûk-ı Rahîm'ime yüz binler şükrolsun ki; kendimi kendime beğendirmemiş, nefsimin ayıplarını ve kusurlarını bana göstermiş ve o nefs-i emmâreyi, başkalarına beğendirmek arzusu kalmamış." (Sikke-i Tasdik-i Gaybî) buyurarak, "Nefsinde, torbasında, kusur, naks, acz, fakırdan başka bir şeyi bırakmama" (Mesnevî-i Nûriye) esasının azim neticelerini şu şekilde özetlemektedir:

"Nefsini ittiham eden, kusurunu görür. Kusurunu gören, itiraf eder. İtiraf eden, istiğfar eder. İstiğfar eden, istiâze eder. İstiâze eden, şeytanın şerrinden kurtulur. Kusurunu görmemek o kusurdan daha büyük bir kusurdur. Ve kusurunu itiraf etmemek, büyük bir noksanlıktır. Kusurunu görse, o kusur kusurluktan çıkar; itiraf etse, affa müstehak olur." (On Üçüncü Lem'a)

Bu sebeple Üstad Hazretleri:

"Madem nefsim emmâredir. Nefsini ıslah etmeyen, başkasını ıslah edemez. Öyle ise nefsimden başlarım." (Sözler) şeklinde ders vermekte ve irşad usulünü temellendirmektedir:

"Ey insan!' dediğim vakit, nefsimi murat ediyorum." (Lem'alar) diyen ve "Ben başkaları için kitap yazmamışım. Kendim için yazmışım." (Sözler) buyuran Üstad Hazretleri; "Kendi nefsinde kazandırdığı iman hakikatlerini ve nefsinde tecrübe ettiği mânevî ilâçları, başka insanların da istifadelerine sunmak üzere o kapıyı açık bırakmıştır." (Şuâlar)

Kısaca ve Avâm Lisaniyla

"İnsanlara akılları nisbetinde konuşun." (Ebû Dâvûd) nebevî ikazı gereğince, halkı irşada yönelik eserlerin en belirleyici vasıflarından birisi de umumun istifadesine açık olmalarıdır. Zira; "Biz pey-

“Risale-i Nur, diğer ilimler ve kitaplar gibi okunmamalı. Çünkü ondaki tahkikî iman ilimleri, başka ilimlere ve maarifetlere benzemez. Akıldan başka çok insanî latifelerin de gıda ve nurlarıdır.” (Sikke-i Tasdik-i Gaybî)

gamberler topluluğu, daima insanların seviyelerine inmek ve onların anlayabilecekleri şekilde konuşmakla emrolunduk.” (Zebidî) buyrulmuştur.

Bu bağlamda, “Kısaca ve avâm lisanıyla nefsim diyeceğim.” ifadesi; ulûm-u imaniyeye dair hakikatlerin, herkesin anlayabileceği ve istifade edebileceği bir sadelikle sunulması gerektiğine işaret etmektedir. Bu sadece Risale-i Nur’a ait değil, irşada yönelik tüm dinî eserlerde bulunması gereken müşterek bir vasıftır. Kur’ân-ı Kerîm’in üslûbu da bu yöntemin en parlak örneğidir.

“İrşadın tam ve tesirli olmasının birinci şartı, cemaatin anlayışına göre olması lâzımdır. Cemaat, avâmdır. Avâm ise, hakâiki çıplak olarak göremez; ancak onlarca bilinen ve alışılmış üslûp ve elbise altında görebilirler. Bunun içindir ki, Kur’ân-ı Kerîm,

yüksek hakikatleri, müteşâbihat denilen teşbihler, misaller, istiarelerle tasvir edip halkın anlayışına yakınlıştırmıştır.” (İşârâtü'l-İcâz)

İstemek, Beraberlik ve Dinlemek

Son olarak, “Kim isterse beraber dinlesin” ifadesiyle, Risale-i Nur’dan istifadenin üç temel esasa dayandığı tekrar vurgulanmaktadır: *İstemek, beraberlik ve dinlemek.*

Bu vurgu, risalelerin “ders” ve “sohbet” halkalarında beraberce müzakere edilmesi gerekliliğine işaret ettiği gibi; “Siz de bu biçare kardeşinizi risalelerde görüp sohbet edebilirsiniz. Ehl-i hakikatin sohbetine zaman, mekân mâni olmaz.” (Kastamonu Lâhikası), “Üstadınız olan Said ise, her bir risaleyi açtıkça onunla sohbet edersiniz.” (Barla Lâhikası) sırrınca; eserlere ihlâsla yönelip kalben dinle-

me gerçekleştiğinde, Risale-i Nur’un şahs-ı manevîsi ve müellifiyle manevî bir beraberlik tesis edilip, himmet ve tasarruf kapılarının açık olduğu müjdenmektedir.

Bu cümleden hareketle, Risale-i Nur’dan istifade ve istifaze yollarının üç esas üzerine kurulu olduğu söylenebilir:

İstemek – Yani samimi bir talep ve ihtiyaç hissiyle yönelmek;

Berberlik – Yani sohbet halkalarında ya da metinler üzerinden manevî beraberlik kurmak;

Dinlemek – Yani işitmekle kalmayıp nefsi muhatap alarak kalben dinlemek.

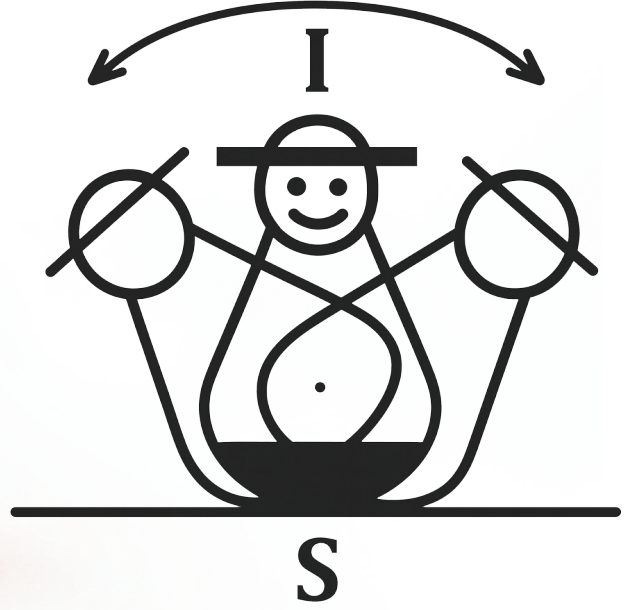
Cenâb-ı Mün'im-i Hakikî, samimi bir teveccühle eserlere yönelen her bir Nur talebesini, bu manevî sofradan hakikî istifadeye mazhar eyesin. Âmin.

GÖMBÖC : Bir Denge Mucizesi

Gömböc, eşsiz denge özelliğiyle robotikten tıba, mühendislikten yazılıma kadar pek çok alanda yenilikçi çözümlere ilham vermektedir. Aynı prensipten hareketle geliştirilen sistemler, çarpışma sonrası kendini dengeleyen dronlardan mide içinde doğru konumlanan kapsüllere kadar geniş bir kullanım alanı bulmuştur.

insan, dünyaya gözünü açtığı andan itibaren etrafında olup biteni anlamaya çalışan ve yeni şeyler keşfetmeye meraklı bir varlıktır. Misafir edildiği bu sırlı kâinattaki yolculuğu, bazen hiç tahmin etmediği bir anda, kalbine ilham edilen tek bir soruyla, bambaşka bir yöne çevrilir. 1995 yılında, Hamburg'daki büyük bir matematik konferansında Rus matematikçi Vladimir Arnold, çoğu geometrik şeklin dört veya daha fazla denge noktası olduğunu gösteren bir konuşma yaptı (Mesela bir küpün altı kararlı ve sekiz kararsız denge noktası vardır). Konferansın ardından, genç bir Macar mühendis olan Gabor Domokos ile acaba daha az denge noktasına sahip homojen ve dışbükey bir cismin var olup olamayacağını sorguladılar. Çok basit gibi görünen bu soru aslında, bilim dünyasında o ana kadar varsayılan prensiplerin aksine, matematik ve fizik açısından daha önce hiç modellenmemiş bir örneğin bulunabilme ihtimalini tetiklemişti. Arnold, çoğu cismin en az dört denge noktasına sahip olabileceği şeklindeki yaygın görüşün aksine, bu sayının daha az olabileceği homojen yapıda geometrik bir şeklin bulunabileceğini düşünüyordu. Domokos'a fısıldanan bu ilham, bir varsayımdan çok daha ötelere uzanacak ve on yıl boyunca sürecek uzun ama heyecanlı bir arayışın fitilini ateşleyecekti.

Sağdaki Hacıyatmaz oyuncasının dengeye gelmesi için dip kısmına özel bir ağırlık konulmuş, soldaki Gömböç ise homojen bir malzeme olarak özel dizaynı ile dengededir.

Bu Cisim Neden Bu Kadar Özel?

On yıl süren teorik çalışmaların ardından, Domokos ve öğrencisi Peter Varkonyi nihayet bu faraziyeyi ispatladılar ve buldukları bu üç boyutlu, dışbükey ve homojen cisme, Macarca “gömb” (küre) kelimesinden türettikleri “Gömböç” adını verdiler (Göm-böts şeklinde okunur). Bu cismin sadece bir kararlı ve bir kararsız denge noktası vardır. Kısaca tarif edersek, bu cisim özel geometrisi sayesinde hangi noktadan serbest bırakılırsa bırakılsın, her zaman kararlı tek bir noktada dengede kalmaktadır. Sahip olduğu bu benzersiz hususiyete sebep olan fizikî yapı, onu bir küre veya küpten tamamen ayırmaktadır. Bildiğimiz küp şeklindeki oyun zarları altı farklı yüzeyde herhangi bir pozisyonda nötr bir dengede durabilir; ancak kavisli kenarları olan bir yu-

murtaya benzeyen Gömböç, hangi pozisyonda olursa olsun yuvarlanmakta ve her zaman kararlı tek bir denge noktasına geri dönmektedir. Homojen yapıda olması ile de hacıyatmaz tabir edilen “hileli” oyuncaklardan ayrılmaktadır. Zira cismin aynı denge noktasına dönmesinin sebebi, hacıyatmazda olduğu gibi belli bir bölgeye yerleştirilmiş farklı ağırlıktaki bir madde değildir. Gömböç gibi bir fizikî özelliğe sahip olmanın ikinci şartı da dışbükey kısıtlamasıdır. Başka bir deyişle, üzerindeki herhangi iki noktayı birleştiren doğru çizgi, cismin içinde kalmalıdır. Diğer türlü tek kararlı ve tek kararsız denge noktaları olan geometrik şekilleri üretmek kolaydır.

Çakıl Taşlarında Aranan Sır
Domokos, teorik olarak var olabileceğini ispatladıkları şekilde bir cismin gerçekte

de var olması gerektiğini düşünüyordu. İlginç bir karar aldı ve eşiyile beraber çıktığı Rodos adası tatilinde, sahildeki çakıl taşlarını toplayıp incelemeye başladı. Tam 2000 çakıl taşı tek tek inceleyerek aradığı o mükemmel şekli bulmaya çalıştı. Ancak gayretleri neticesiz kalmıştı; Gömböç gibi davranan denge harikası tek bir taş bile bulamamışlardı. Eğer böyle bir taş yoksa, bunun matematik kuralları bakımından muhtemelen bir sebebi olmalı diye düşünüyordu. Evet ilim ve araştırma aşkı onu yeni sorgulamalara taşıyor, âdeta bir hazineden başka bir hazineye koşan defne avcısı gibi koşturuyordu. Bazen bir şey bulamamak ya da cevapsız kalmak da büyük bir kazanımdır. Edison’a atfedilen “Başarısız olmadım, sadece çalışmayan 10.000 yol buldum.” sözü, başarısız da olsa her bir deneyimin insanı sonuca bir adım

daha yaklaştıran bir basamak olduğunu ne güzel ifade etmektedir.

Evet, Domokos ve Varkonyi pes etmemişler aksine eğer gerçekten Gömböc tarzı bir cisim varsa çok düz veya çok ince olamayacağını fark etmişlerdi. Düşündükleri geometrideki bir şekil fizikî değişime çok hassas olacağından deniz kıyısındaki dalgaların oluşturduğu sürtünmenin yoğun olduğu bir yerde çok kısa bir süre var olabilirdi. Aradıkları bu özel tasarımlı cisim, çok ince hesaplanmış, son derece hassas bir şekilde tasarlanmış ve dış tesirlerden korunmuş olmalıydı. Teorik alanda çalışan ve onu kâğıt üzerinde ispatlayan kişi sıradan bir matematikçi olsa çalışmasını ilk ispatı yaptığı anda bitirebilirdi, ancak Domokos ve öğrencisi Varkonyi soru sormaya devam ettiler ve ilk fizikî Gömböc'ü üretmeye karar verdiler. En gelişmiş kesim aletleriyle bile pratikte yapması çok zor olan bu cismi sonunda 10 mikronun altında (yani insan saçının

kalınlığının onda biri) hassasiyetle bilgisayar kontrolünde çalışan cihazlarla üretmeyi başardılar.

Kaplumbağa Kabuğunda Gizlenen Mühendislik

Domokos, 001 seri numaralı bu ilk Gömböc'ü fikir babası Vladimir Arnold'a 70. yaş günü hediyesi olarak takdim etti. Arnold, bu şeklin tabiatında bir yerlerde mümkün olması gerektiğini ve tabii bilimlerdeki muhtemel uygulama alanlarını düşünüyordu. Serbest bırakıldığında her zaman aynı noktada dengeye ulaşan bir şekil hangi canlı için hayati bir özellik olabilirdi? Domokos, ters döndüklerinde kendilerini çevirmeleri gereken kaplumbağaları incelemeye başladı. Yıllar önce Hamburg'da terörük bir soruyla yola çıkan bilim insanları, kendilerini Budapeşte hayvanat bahçesinde canlıları incelerken bulmuşlardı. Detaylı analizler sonunda hayrete düşüren bir gerçeğe ulaştılar. Yıllardır ispatlamaya çalıştıkları, laboratuvarlarda tasarlayıp

Gömböc, insanoğlunun yıllarca aradığı cevapların milyonlarca yıl önce kusursuz şekilde yaratılmış örneklerle buluşmasının çarpıcı bir örneğidir. Bir tarafta ilim aşkı ve çalışma azminin hikayesi, diğer tarafta milyonlarca yıldır parlayan İlahî sanatın ülfet duvarlarını aşması ve bunu düşünebilen herkesin bir kere daha hayret ve takdirle Yüce Sanatkâr'a boyun eğmesi.

üretmeyi başardıkları model, aslında karada yaşayan ve kubbeli kabuklara sahip olan Hint Yıldız Kaplumbağası'nın (*Geochelone elegans*) kabuğunda neredeyse mükemmel bir şekilde karşılarında duruyordu.

Deniz kaplumbağalarının aksine, bu kara kaplumbağaları gerektiğinde kendilerini çevirmek için kaslarına güvenmezler, yerde yuvarlanarak kolayca düzelirler. Bu hayatta kalmaları için kendilerine bahşedilen mükemmel bir tasarımın sonucudur. Gömböc, insanoğlunun yıllarca aradığı cevapların, aslında milyonlarca yıl önce kusursuz şekilde yaratılmış örneklerle buluşmasının çok çarpıcı bir örneğidir. Bir tarafta ilim aşkı ve çalışma azminin muhteşem

Hint Yıldız Kaplumbağası (*Geochelone elegans*)

Allah'ın (celle celâluhu) sanatını taklit ederek insanların yaptığı bir modern heykel sanatı

hikâyesi, diğer tarafta milyonlarca yıldır parlayan mükemmel bir sanatın ülfet duvarlarını aşması ve bunu düşünebilen her insanın bir kere daha hayret ve takdirle Yüce Sanatkâr'a boyun eğmesi. Gömböc, kâinataki hiçbir şeyin tesadüf eseri veya kendi kendine olamayacağına, her yaratılışın matematik ve estetiğin hikmetle bulunduğu sonsuz bir ilim, irade ve kudret eseri olduğunun gerçek bir hikâyesidir.

Keşfin Günlük Hayatta Kullanımı ve Düşündürdükleri

Gömböc, bugün, eşsiz denge özelliği sayesinde farklı alanlarda yenilikçi çözümlere ilham vermektedir. Robotikte, Gömböc modelinden alınan

ilhamla tasarlanan mikro dronlar çarpışma sonrası yeniden denge kurabilmektedir. Tıp alanında, MIT-Harvard iş birliği ile yapılan çalışmalar aynı prensibin uygulandığı yutulabilir mRNA ve insülin kapsüllerinin, mide içinde doğru bir şekilde konumlanacağını göstermiştir. Mühendislik ve yazılım alanlarında ise parçacık dinamiği ve akış simülasyonlarında modellerin doğrulanmasında bir test aracı olarak kullanılmaktadır. Hatta, 2017 America's Cup yarışmasını kazanan yelkenlide kullanılan Gömböc yazılımının, zaferde önemli rol oynadığı ifade edilmiştir.

Domokos, "*İnsan, fethettiği her yere bir isim koyar. Ancak şekilleri adlandırmak-*

ta zorlanırız; adları tabiat-ta 'kodlanmıştır', biz sadece onları keşfedebiliriz." diyor. Gömböc ve yıldız kapumbağaları şimdilik çözebildiğimiz bu şifrelerden sadece biridir. İlimin gayesi bu muhteşem ve keşfedilmeyi bekleyen sarayda yeni bir kapıyı daha açabilecek sırlı anahtarı bulmak olmalıdır. Kapılar açıldığında bizleri ihtişamlı bir ahenk ve kursuz bir sanat sergisi beklemektedir. Her çakıl taşında, her canlının kabuğunda, keşfetmemiz için gizlenmiş nice sırlar vardır. Kapıyı kim açarsa açsın, ortaya çıkan manzara, merak eden ve düşünen her insanı, huşû ile yaratılışın güzelliklerini seyretmeye ve bütün bu güzelliklerin perde arkasındaki sebeplerin Sebebi'ni bulmaya davet etmektedir.

Kaynaklar

1. What is a Gömböc? <https://gomboc.eu/en/gomboc-information/> (Accessed: 28 February 2026)
2. Freiberger, M. (2009): The story of the Gömböc. <https://plus.maths.org/content/story-gomboc> (Accessed: 28 February 2026)
3. Domokos, G., Várkonyi, P. L. (2008): Geometry and self-righting of turtles. *Proc. Biol. Sci.* Jan. 7; 275 (1630):11-7.
4. Domokos, G. (2023): Gömböc, a shape at the limit of possibility. <https://www.multiverses.xyz/podcast/mv16-gomboc-a-shape-at-the-limits-of-possibility-gabor-domokos/> (Accessed: 28 February 2026)
5. Gömböc Shop - Why so special? <https://gomboc-shop.com/> (Accessed: 28 February 2026)

MÜŞÂHEDE

C M. Fethullah Gülen

Bir şeyi temaşa etme ve gözleme mânâlarına gelen müşahede; ef'âlde esmâyı, esmâda "Müsemmâ-i Akdes"i basiretle rü'yete denir. Diğer bir yaklaşımla müşahede, kurb erlerinin, "min verâi hicab" ufkuna ulaşarak, eşyanın "ehadiyet-i Hakk"a şeffaf bir ayna hâline gelmesinden ibaret sayılmıştır.

Bir şeyi temaşa etme ve gözleme mânâlarına gelen müşahede; ef'âlde esmâyı, esmâda "Müsemmâ-i Akdes"i basiretle rü'yete denir. Diğer bir yaklaşımla müşahede, kurb erlerinin, "min verâi hicab" ufkuna ulaşarak, eşyanın "ehadiyet-i Hakk"a şeffaf bir ayna hâline gelmesinden ibaret sayılmıştır.

Müşahede, hak yolcusunun, temaşasını basiret nuruyla gerçekleştirmesi açısından rü'yet diyebileceğimiz görmeden ayrılır ki, İsmail Hakkı merhum, Muhammedîye Şerhi'nde bu farklılığa şöyle işaret eder: Yüksek bir mazhariyet olan müşahede, basiretin müşahedesidir, basarın değil; zira basarla görülp hissedilen şey, Hak nuru-

nun zilli, eseri ve tecellisidir. Basiretle müşahede edilene gelince o, Hak nurunun hakikati ve "bî kem u keyf" kalben Hakk'ı temaşanın da bir unvanıdır.

Müşahede, daha evvel üzerinde durduğumuz mükâşefeden de farklıdır. Mükâşefe dairesinin rasat ufku mânâlar ve mücerret hakikatler olmasına karşılık, müşahedeninki -Zât-ı Ulûhiyet'in idrak edilemeyişi mahfuz- zevâttır. Diğer bir ifade ile müşahede, Zât-ı Ulûhiyet hakkında, hususî mânâsıyla O'na ait teveccühe esas sayılabilecek bir yöneliş; mükâşefe ise, ilâhî isim ve sıfatları duyup hissetme ve yaşayıp zevk etme hâletidir.

Müşahedenin ayakları; duyup sezecek dipdiri bir kalb, işitip değerlendirecek fevkalâde

bir duyarlılık ve ötelere tam bir irtibat ve konsantrasyondur ki,

“Şüphesiz ki bunda (ilâhî kelâm) kalb taşıyan ve dikkatini toplayıp kulak kesilen kimseye hatırlatma vardır.”² ilâhî beyanı buna işaret ediyor gibidir...

Müşahedenin de mükâşefe gibi kendi içinde birbirinden farklı dereceleri vardır. Bu dereceler, hakikati temaşa adına, değişik kabiliyetlerin kıymet ölçülerine göre, onlara tahsis edilmiş birer rasathane mesabesindedir. Bu rasathanelerden herkes, imanının enginliği, yakîninin derinliği ve gönlünün vüs'ati ölçüsünde alışverişe mazhar olur ve müşahede ile şereflendirilir.

Bu dereceler birincisi, ilim, iman hakikatiyle beslenen marifet müşahedesidir ki, bu noktaya ulaşan sâlik, vicdanındaki güçlü yakîni sayesinde, idrak ufkuna sürrekli, ilim televvünlü “vücut” nurlarının aktığını hissederek ve derin bir iştiaqla “Hazretül-cem”e yürümeye başlar.

İkincisi, müşahede-i muayenedir ki, bu ufka ulaşan ârif, delil ve müşahedeleri aşır, Hazreti Esmâ ve Sıfât'ın asliyetinde eriyerek kendi zılliyyetinin şuuru ile zillî-şuhûdî bir tevhide erer ve artık gözü başka bir şey de görmez. Bu makamla alâkalı, “Mizanül-İrfan” sahibi şunları söyler:

“Keşf-i zâtî var ki bir âlî makam,

Orda geçmez sikke-i nakd-i kelâm.

Kim ederse o makamda tâk-ı bâb,

Hep nidâ-i “len terânî”dir cevâb...

Hâl-i Mûsâ'dan verilirse nişân,

Bir tecellî-i celâlîdir hemân.”

Üçüncüsü, müşahede-i cemdir ki bu zirveyi tutan ârif-i kâmil, müşahedeye inkılâp etmiş iman ve yakîni sayesinde bütün Esmâ-i Hüsnâ ve Sıfât-ı Kudsiye'yi câmi “Hazreti Vücut”un onu cezbi ve nâsutiyetini ifnâsıyla, doğrudan doğruya, ukbâ nazarıyla, Hâlık'ı, Mâbud'u, Rab-b'i, Vâcid'i, Mûcid'i ve Ziya-i vücudu kim olduğunu bilir, bulur ve bütün bütün ağyâr münasebetlerinden kurtulur.

Bu makam münasebetiyle Cüneyd-i Bağdadî Hazretleri: “Müşahede, kalblerin safâsı vaktinde ve ilâhî nurlar sayesinde idrak olunan gaybın tecellisinden ibarettir.” buyurur.

Mizanül-İrfan sahibi de bu mülâhazayı şöyle ifade eder:

“Ger tecellî eylese Sultan-ı Zât,

Mahvolur tavr-u vücud-u kâinat.

Olsa Mahbub-u Hakikî cilveker,

Hiç kalır mı zıll-i zulmetten eser!

Gerçi burda remzeder bazı zevât

Berk-i Zât'ı zannederler aynı Zât...”

Haddizatında böyle bir yaklaşım, asliyetle zılliyyeti birbirine karıştırma ve zevkî, hâlî, vicdanî bir temaşayı, Zât-ı Hakk'ı müşahede sanmaktır ki, bu da apaçık bir iltibas demektir. Aşağıdaki mısralar, böyle bir iltibastan sızmış küçük bir iki katredir:

گَر دُو چَشْمِ حَقِّ شِنَاسِ آمَد تَرَا
دُوسْتِ پُرْبِیْنِ عَرَضِیْهِ هَر دُو سَرَا
عَرِیْقِ دَرِیَایِمِ اَکْرَجِیْهِ قَطْرَهْ اَیْمِ
جُمْلَهْ شَمِیْمِ اَکْرَجِیْهِ دَرَّهْ اَیْمِ

“Eğer sana, Hakk'ı tanıyan iki göz verildiyse, iki cihanı da Dost'la dolu gör! Biz her ne kadar katre isek de garîk-i deryayız.. her ne kadar zerre olsak da bütün bir güneşiz.” ☞

اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَاَرِزُقْنَا اِتِّبَاعَهُ، وَاَرِنَا
الْبَاطِلَ بَاطِلًا وَاَرِزُقْنَا اجْتِنَابَهُ
وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰی رَسُوْلِكَ الْمُجْتَبٰى وَاِلٰه
وَاَصْحَابِهِ ذَوِي الْقَدْرِ وَالْوَفَاءِ

Sızıntı, Şubat 1997

Dipnotlar

1. Perde arkası.
2. Kaf sûresi, 50/37.

Müşahedenin de mükâşefe gibi kendi içinde birbirinden farklı dereceleri vardır. Bu dereceler, hakikati temaşa adına, değişik kabiliyetlerin kıymet ölçülerine göre, onlara tahsis edilmiş birer rasathane mesabesindedir.

SELSEBİL'İN KAYNAĞINDAN
ŞİFA DAMLALARI OLARAK

ZENCEFİL

Zencefil, hem taze kök hem de toz formunda tüketilebilir; her iki formun da benzer sağlık faydaları taşıdığı belirtilmektedir. Takviye edici haplar yerine zencefilin yiyecek ve içeceklerde tabii olarak tüketilmesi önerilmektedir. Taze zencefil kökü soyulup dilimlendikten sonra kaynar suda en az 10 dakika demlenerek çay olarak; yulaf ezmesine, çorbalara, salata soslarına, yemeklere ve meyvelerin üzerine eklenerek tüketilebilir.

İnsan sûresinde, Cennet ehlinin nâil olacağı nimetler nazara verilirken iki âyette onlara sunulacak kadehlerdeki içeceklerden bahsedilmektedir. Rabbimiz bize sıradan bir içecek tarif etmez; âdeta bir “biyolojik yol haritası” çizer. Sûrenin beşinci âyetinde “*İyi insanlar ise kâfur suyu ile hazırlanmış içecek kâselerini yudumlarlar.*” (İnsan sûresi, 76/5) ifadeleriyle önce serinletici ve teskin edici *Kâfur*’dan bahsedilir, daha sonra ise “*Onlara karışımında zencefil bulunan kadehler ikram edilir.*” (İnsan, 76/17) ifadeleriyle ısıtıcı, canlandırıcı ve harekete geçirici *Zencefil* sahneye çıkarılır. Biri soğuk ve serinletici, diğeri sıcak ve ısıtıcı olan bu iki içecek, tıpkı gece ile gündüzün birbirini takip etmesi gibi, sanki vücut şehrinin de bu iki zıt kutbun dengesine (homeostazi) ihtiyaç duyduğu ima edilmektedir. Her iki âyetteki içecek için de kullanılan “*mizâcuhâ*” (karışımı) tabiri kadehlerdeki içeceğin özel birer karışım olduğunu göstermektedir. Hemen ardından gelen 18. âyette ise bunların *Selsebil* isimli pınardan geldiğinden bahsedilir.

Toprağın Altındaki “Boynuzlu” Hazine

Etimolojik kaynağına indiğimizde, Sanskritçe’de “*boynuz şeklindeki gövde*” mânâsına gelen *śrngavēra* kelimesiyle karşılaşırız. Bu kelime, dilden dile dolaşarak Arapçada *Zanjabil* (zencefil) hâlini almış ve Kur’ân metnine de “Cennet nimeti” olarak girmiştir.

Tarih boyunca kralların sofrasında bir lüks, hekimlerin çantasında bir hazine olan zencefil, rivayete göre Peygamber Efendimiz’e (sallallâhu aleyhi ve sellem) Bizans İmparatoru’ndan hediye olarak gönderilmiş, Efendimiz de bu ikra-

mı ashabıyla paylaşarak onu âdeta tescillemiştir. Ancak asıl mucize, bu bitkinin tarihçesinde değil kimyasında gizlidir. O, toprağın altındaki “sessiz zikrini”, bünyesinde sentezlediği 400’den fazla biyoaktif bileşenle yapmaktadır. Her bir molekül, “Beni yaratan, senin hastalığını da en iyi bilendir.” dercesine, insan fizyolojisinin en ince kilitlerini açacak anahtarlar şeklinde yaratılmıştır.

Gelin şimdi, o Cennet pınarı *Selsebil*’den bir bardak dolduralım ve mikroskop altından laboratuvar tüplerine kadar bu kıymetini tam bilemediğimiz bitki kökündeki “sessiz sağlık faaliyetlerini” temaşa edelim.

Vücut Sarayının Muhafızları: Hücre İçinde Bir Yangın Söndürücü

Antik çağlardan beri zencefil; kalp problemleri, adet bozuklukları, gıda zehirlenmesi, osteoartrit, epilepsi, mide bulantısı, iltihap, öksürük ve soğuk algınlığı, deniz tutması, adet krampları, kanser ve daha birçok rahatsızlığın tedavisinde kullanılmıştır. Bunun yanı sıra, antibakteriyel ve antioksidan özelliklere sahiptir.

Zencefilin (*Zingiber officinale*) tıbbî özelliklerine bakıldığında muhtevastındaki *gingerol* ve *şogaol* gibi biyoaktif bileşikler, güçlü *anti-enflamatuar* (iltihap çözücü) tesirler gösterir. Vücut şehrimizde bazen işler yolunda gitmez. Stres, yanlış beslenme, bakteri veya virüsler gibi düşmanlar saldırdığında, bağışıklık sistemimiz panikleyerek bir “yangın” başlatır. “*Enflamasyon*” (yangı) adı verilen bu yangın kontrolsüz büyürse, kendi sarayımızı (dokularımızı) yakmaya başlar. İşte tam bu noktada, zencefilin içindeki o harika “memurlar”, yani *6-gingerol*, *6-shogaol* ve *paradol*’lar devreye girer.

Bu süreci anlamak için hücrenin derinliklerine bir yolculuk yapalım: İltihaplanmanın baş mimarı olan aktif B hücrelerindeki bir protein kompleksi (NF- κ B), normalde sitoplazmada sessizce beklerken bir tehdit algıladığında hızla hücre çekirdeğine girer ve “Savaş başlasın!” emrini veren genleri (TNF- α , IL-1 β , IL-6 gibi sitokinleri) aktif hâle getirir. Neticede ağrı, ateş ve doku hasarı başlar. Burada, zencefilin o “Rabbanî itfaiyecisi” olan 6-shogaol’ün müdahalesi, hayret verici bir hikmet sahnesidir. Bu molekül, iltihabı tetikleyen protein kompleksinin yolunu keser, onun hücre çekirdeğine girmesine engel olur ve âdeta “Dur! Yangına gerek yok, sükûneti sağla!” emrini verir.

Zencefilin *iltihap önleyici tesirleri* birkaç temel mekanizma üzerinden işlemektedir: Bunlardan birisi iltihaplanmada rol oynayan enzimlerin (lipoksijenaz ve siklooksijenaz) baskılanmasıdır. Bu enzimler baskılanınca ağrı ve şişliğe sebep olan iltihap öncüsü (prostaglandin ve lökotrien gibi) maddelerin üretimi azaltılır. İkinci bir yol olarak bağışıklık cevaplarını düzenlemede rol oynayan genlerin kontrol merkezinin hareketini engelleyerek iltihap yapıcı sitokinlerin salınımı genetik yolla azaltılmış olur. Üçüncü bir yol olarak serbest radikalleri temizleyerek ve vücudun antioksidan savunmasını güçlendirerek *oksidatif stresi* azaltır. Bilhassa oksidatif stres, birçok kronik iltihaplı hastalığın temel

itici gücü olduğundan, bu etki genel iltihaplanmanın kontrol altına alınmasına yardımcı olur. Son bir etki yolu olarak da zencefil takviyesinin, kandaki C-reaktif protein (CRP) ve tümör nekroz faktörü-alfa (TNF- α) seviyelerini anlamlı ölçüde düşürdüğü gösterilmiştir.

Araştırmalar, özellikle kurutulmuş zencefilde bulunan shogaol’lerin, bu yangını söndürmede gingerol’lerden daha güçlü olduğunu, çünkü yapılarındaki o özel kimyevî bağın (α , β -doymamış keton grubu), hücredeki sistein kalıntılılarıyla birleşerek güçlü bir antioksidan (Nrf2) savunma hattını uyandırdığını göstermektedir.

Çeşitli klinik çalışmalar, bu mucizevî kökteki ağrı kesici tesirlerin bazı durumlarda *ibuprofen* gibi ilaçlarla yarışabileceğini ve daha az yan tesire sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca akut enflamasyon durumlarında zencefilin geleneksel ilaçlarla (mesela, diklofenak) birlikte kullanımının, ödemi %95’e kadar azaltabilen *sinerjik bir tesir* hâsıl ettiği gözlemlenmiştir.

Nitekim bütün yolların hepsinin birden klinik uygulamalardaki tesirleri olarak *osteoartrit* (diz ağrısı ve sertliği), *romatoid artrit*, *ülseratif kolit* ve *sedef hastalığı* gibi kronik iltihaplı hastalıkların semptomlarını hafiflettiği gösterilmiştir.

Mide ve Bağırsak: “İkinci Beyin”de Kurulan Saat

Modern tıp, bağırsaklarımızdaki sinir hücrelerinin yoğun

bir ağ teşkil etmesinden dolayı bu sindirim cihazına “ikinci beyin” diyor. Peki, bu beyin düzeni bozulduğunda ne olur? Mide tembelleşir, gıdalar birikir, “hazımsızlık” (dispepsi) başlar. Mide âdeta şarjı bitmiş bir cihaz gibi teklemeğe başlar.

Kur’ân-ı Kerim’de zencefilin zikredildiği âyette, “Selsebil” pınarına atfı yapılması çok manidardır (İnsan, 76/18). **Selsebil**; “yumuşakça akan, boğazdan kolayca geçen, durgunluk kabul etmeyen su” demektir. Fizyolojik olarak baktığımızda, zencefil tam da bu ismin tecellisini gösterir: O, sindirim sistemindeki durgunluğu (stagnation) bitiren bir hareket memuru gibidir.

Yapılan çalışmalar, zencefilin mide boşalmasını (gastrik motilite) muazzam bir şekilde hızlandırdığını ispatlamıştır. Bir çalışmada, zencefil tüketenlerin mide boşalma süresininin 26 dakikadan 13 dakikaya indiği gözlemlenmiştir. Zencefil, mide duvarındaki hassas alıcılara (**kolinergik M3** ve **serotonergik 5-HT3 reseptörlerine**) bir “orkestra şefi” gibi dokunarak, midenin ritmik kasılmalarını düzenler. Böylece gıdalar midede çürüyüp gaz yapmaz, “selsebil” gibi akar gider.

Dahası, bu mübarek bitki, bağırsak floramızdaki (mikrobiyota) dost bakterileri (**Lactobacillus**, **Bifidobacterium**, **Akkermansia**) beslerken vücuda zarar veren hastalık yapıcıların (**Ruminococcus**) çoğalmasını engeller. Sanki bağırsak bahçesinde zararlı otları temizleyip gülleri sulayan şefkatli bir bahçıvan gibi çalıştırılır.

“Kadeh”teki Sır: Neden Karışım?

Hem **kâfur** hem de **zencefil** kadehlerinin niçin saf değil de karışımdan (mizâcuhâ) ibaret içecekler olduğu üzerinde durulursa ilaçların vücuttaki seyrini araştıran farmakokinetik biliminin son verilerine bakmak gerekir. Zencefilin müessir maddelerinden olan **gingeroller**, yağda çözünen ve suda zor dağılan moleküller olup bunlar kuru bir toz olarak yutulduğunda, vücudumuz sadece çok azını (%3-4) emebilir. Ancak zencefil mesele bal veya başka bir tatlı sıvı ile şerbet şeklinde formüle edilerek içildiğinde vücuttaki emilimi (biyofaydalılığı) kat kat artmaktadır.

Yapılan analizlerde, sıvı formdaki zencefilin antioksidan kapasitesinin katı formlara göre **14 kat daha yüksek** olduğu tespit edilmiştir. Âyetteki “kadeh” ve “içecek” vurgusu, şifanın hücrelere en hızlı ve en etkili şekilde ulaşması için “sıvı ve karışım” hâlinde olması gerektiğine dair, bir “tıbbî işaretir”. Zencefil, aynı zamanda bir “biyo-güçlendirici” olarak, beraberinde alınan diğer gıdaların ve şifaların da hücreye girişini kolaylaştırır. Diğer bir tabirle, sadece kendisi şifa olmakla kalmaz, diğer şifalara da kapı açar.

Diyabet ve İnsülin Direnci Üzerindeki Tesiri

Modern araştırmalar, zencefilin kan şekeri kontrolünü iyileştirmede ve metabolik göstergeleri düzenlemede önemli bir potansiyele sahip olduğunu söylemektedir. Bu konuda yapılan tespitlere

göre zencefil takviyesi **glisemik kontrolü iyileştirirken** tip-2 şeker hastalarında **açlık kan şekeri ve glikozillenmiş hemoglobin (HbA1c)** seviyelerini anlamlı ölçüde düşürmekte olup bu düşüş değerleri zencefilin uzun vadeli kan şekeri yönetimine katkı sağlayabileceğini göstermektedir. Ayrıca **insülin direncini önemli ölçüde azalttığı** ve insülin hassasiyetini artırdığı bildirilmiştir. Bu etki bilhassa alkolsüz yağlı karaciğer hastalığı olan kişilerde de gözlemlenmiştir. Tip 2 diyabet, kronik düşük dereceli bir iltihaplanmayla da ilgili olduğundan diyabetik hastalarda **iltihaplanma öncüsü** sitokinlerin seviyelerini düşürerek bu süreci hafiflettiği de ispatlanmıştır. Bütün bu tesirleri gösterirken yine birkaç ayrı faktör üzerinden çalışmaktadır. En temelde karbonhidratların sindirimi ve emiliminde kritik rol oynayan **glukozidaz** ve **amilaz** enzimlerini baskılayarak kan şekerinin ani yükselmesi engellenmekte, glikoz taşıyıcı moleküllerin (GLUT-4) çoğalması uyarılarak glikozun hücre içine alınması ve kullanılması teşvik edilmektedir. Ayrıca bir taraftan insülinin vücuttaki etkinliğini artırırken içindeki 6-gingerol, insülin üreten **pankreas hücreleri** üzerinde koruyucu tesir göstermektedir.

Antidiyabetik etkiler için araştırmalarda genellikle **günlük 1 ila 3 gram** arasındaki dozlar kullanılmakla beraber, kaynaklar yüksek dozda zencefil takviyelerinin insülin seviyelerini etkileyebileceği ve kan şekerini düşüren ilaçlarla etkileşime girerek **hipoglisemi**

(aşırı kan şekeri düşüklüğü) riskini artırabileceği konusunda uyarılmaktadır. Bu sebepten, diyabet hastalarının zencefil tüketmesi güvenli görülse de dozu ayarlamada dikkatli davranarak gereken miktarı kendileri ayarlamalıdır.

Böbrek veya Karaciğer Sağlığı Üzerindeki Tesirleri

Bu organların korunması ve hastalık semptomlarının yönetilmesinde önemli potansiyele sahip olan zencefil içindeki *gingeroller*, karaciğer hücrelerini hasara karşı koruyucu etkiye sahip olup, *alkolsüz yağlı karaciğer hastalığında* karaciğer hasarının önemli bir göstergesi olan *alanin aminotransferaz (ALT)* seviyelerini ve insülin diren-

cini anlamlı ölçüde düşürdüğü gösterilmiştir. Siroz, hepatit (sarılık), *karaciğer kanseri* ve safra yolu kanseri gibi durumlarda *karaciğer tıkanıklıklarını açıcı ve tıkanma sarılığı* için bir tedavi yöntemi olarak tanımlanmaktadır.

Zencefil, böbrek fonksiyonlarını doğrudan desteklemenin yanı sıra böbrek hastalarının hayat kalitesini artırmak için de kullanılmaktadır. *Kronik böbrek hastalığı* olan fertlerde mide bulantısı ve kuru öğürme gibi semptomları hafifletmek maksadıyla kullanılabilir.

Gebelikte görülen şiddetli bulantı ve kusmaların yol açabileceği *akut böbrek yetmezliği* gibi ciddi komplikasyonların önlenmesinde, zencefilin bulantı giderici etkisi kritik bir rol oynayabilir. Klinik öncesi

çalışmalar, zencefil özütünün böbreklerdeki biyokimyevî bir yolu uyararak etanol kaynaklı *zehirlenmeye karşı koruyucu* tesir gösterdiğini ortaya koymuştur.

Bütün bu faydaları yanında zencefili kullanmada dikkat edilmesi gereken bir hasta grubu olarak safra taşları olanları zikretmek gerekir. Araştırmalar zencefilin safra asidi salgısını artırabileceğini ve bu durumun *safra taşı oluşumunu* tetikleyebileceğini belirtmekte olduğundan safra kesesi problemi olanların dikkatli olması tavsiye edilmektedir. Ayrıca, yüksek dozda zencefil takviyelerinin kan sulandırıcılarla etkileşime girebileceği de unutulmamalıdır. ABD Gıda ve İlaç Dairesi (FDA), günlük *4 grama kadar* zencefil tüketimini genel olarak güvenli kabul etmektedir. Özellikle yüksek dozlarda (6 gram ve üzeri) tüketilmesi durumunda, mide-bağırsak rahatsızlıklarının yanı sıra bu tip spesifik sağlık risklerinin arttığı belirtilmektedir. Doz aşımı hâlinde, özellikle *6 gramın üzerindeki dozların* safra salgısını artırarak safra taşı oluşumunu şiddetlendirebileceği ve mide-bağırsak rahatsızlıklarını (reflü, mide yanması gibi) tetikleyebileceği belirtilmektedir.

Güvenli dozlar olarak; iltihap önleyici ve şeker hastalığına karşı günlük 1-3 gram toz zencefil, hamilelik bulantısına karşı günlük 500 mg-1500 mg'lık miktarın gün içinde 2-5 kereye bölünerek alınması, kemoterapiden kaynaklı bulantılar için ise günlük 1 gr. kullanılması

uygun görülmektedir. Zencefil, hem taze kök hem de toz formunda tüketilebilir; her iki formun da benzer sağlık faydaları taşıdığı ancak toz formun daha ekonomik ve saklanması kolay olduğu belirtilmektedir. Ayrıca takviye edici haplar yerine zencefilin **yiyecek ve içeceklerde tabii olarak** tüketilmesi önerilmektedir. Taze zencefil kökü soyulup dilimlendikten sonra kaynar suda en az **10 dakika** demlenerek çay olarak; yulaf ezmesine, çorbalara, salata soslarına, yemeklere ve meyvelerin üzerine eklenerek tüketilebilir. Emziren annelerde süt artırıcı etkisi üzerine veriler sınırlı olduğundan, bu dönemde zencefil takviyeleri kullanılırken dikkatli olunmalıdır.

Taze zencefil ile toz (kurutulmuş) zencefil arasındaki temel fark, işleme sürecinde meydana gelen kimyevî değişimler sonucunda oluşan

biyoaktif bileşenlerin formlarıdır. Zencefilin ana aktif bileşenleri gingeroller, shogaoller ve paradollerdir. Taze formda daha zengin bir aromanın sebebi gingerollerin baskın olmasından, toz formun daha keskin olması suyu eksildiği için shogaollerin daha belirgin olmasındandır. Ayrıca zencefilde zingerone, flavonoidler, seskiterpenler, vitamin C, B6 ve çeşitli mineraller (magnezyum, potasyum, bakır) de bulunur.

Toprağın karanlık ve nemli bağrında, güneş yüzü görmeyen büyüyen bir kök düşünün. Dışarıdan bakıldığında eğri büğrü, belki de estetikten yoksun görünen bu yumru, aslında Rahmet-i İlahiye'nin insanlık için hazırladığı en kıymetli reçetelerden biridir. **☑**

Kaynaklar

► **Bu konuda, her bilgi için benzer verileri tekrar eden çok sayıdaki kaynağın ta-**

mamını zikretmek çok yer tutacağından, tam akademik bir üslup yerine popüler bilimin gerektirdiği ölçüde birkaç temel kaynakla iktifa edilmiştir.

1. Paudel, K.R., Orent, J., Penela, O. G. (2025): Pharmacological properties of ginger (*Zingiber officinale*): what do meta-analyses say? a systematic review. *Front Pharmacol. Jul 30; 16: 1619655*.
2. Mashabela, M. N. and Otang-Mbeng, W. (2023): The Therapeutic and Phytopharmacological Potential of Ginger (*Zingiber officinale*). Ginger-Cultivation and Use Edited by Kaushik, P. and Ahmad, R. S. From the Edited Volume. Open Access-Reviewed Chapter. <https://www.intechopen.com/chapters/82855>
3. Verma, R. and Bisen, S. P. (2022): Ginger- A Potential Source of Therapeutic and Pharmaceutical Compounds. *Journal of Food Bioactives. 18 (1)*.
4. Sharma, S., Shukla, M. K., Sharma, K. C., Kumar, L. et al. (2022): Revisiting the therapeutic potential of gingerols against different pharmacological activities. *Naunyn Schmiedebergs Arch Pharmacol. Dec 31;396(4):633-647*.
5. Verma, P. K., Singh, B., Sharma, P., Tukra, S. et al. (2025): Mechanistic advances and therapeutic applications of Zingiber officinale Roscoe. *Food Chemistry Advances 8, 101060. p. 1-13. Published by Elsevier Ltd*.
6. Edo, G. I., Igbuku, U. A., Makia, R. S. et al. (2025): Phytochemical profile, therapeutic potentials, nutritional composition, and food applications of ginger: a comprehensive review. *Springer Nature, Biotechnology for Food Future. Open Access. 7 Feb. Volume 5, Art. No.: 25*.

YENİDEN BAŞLAMAK

DUYGUSAL RESET

Bir kalabalık düşünelim; bolca insan, bir o kadar da gürültü. Kimseyle göz göze gelemediğiniz istesenez dahi ağızınızı açıp konuşamadığınız bir kalabalık. Düşüncesi bile ne kadar boğucu hissettiriyor değil mi? Oysaki kafanızın içi hâlihazırda bu kalabalığa ev sahipliği yapmakta. Siz ise kafanızın içindeki kalabalıkta kaybolmuşsunuz.

Hiç durulmayan bir hayatın içinde yer alıyoruz. En sakin anımız uyuduğumuz vakit olsa da uykuya dalmadan önceki son dakikalarda bile zihnimizden geçen senaryoları tekrar tekrar yaşar, sürekli düşünce hâlinde olur ve aklımızı kurcalayan her şeye takılırız. Hatta bazen bu düşünceleri susturmak için saatlerce kendimizi telefonla oyalayıp hayatımızı erteleriz.

çünkü duygusal bağışıklığımız oldukça bitkin bir hâl alır. Bundan dolayı dış etkenlerden olması gerektiğinden daha fazla etkileniriz, bütün duygu ve düşüncelerimiz âdeta kontrolümüzden çıkar.

Bir kalabalık düşünelim; bolca insan, bir o kadar da gürültü. Kimseyle göz göze gelemediğiniz isteseniz dahi ağızınızı açıp konuşmadığınız bir kalabalık. Düşüncesi bile ne kadar boğucu hissettiriyor değil mi? Oysaki kafanızın içi hâlihazırda bu kalabalığa ev sahipliği yapmakta. Siz ise kafanızın içindeki kalabalıkta kaybolmuşsunuz.

Hikâyede bahsedilen kalabalıktaki her insan birer düşünceniz. Düşünüyorsunuz... Hatta çok düşünüyorsunuz ama henüz bir yere varamamışsınız. Bu durum sizi başarısız biri gibi hissettirmesin; aksine vaziyetin ehemmiyetinin farkındalığı sizi duygusal resete, bir nevi başarıya götürür.

Bu süreçte insan çok yorulur, bir karar alması gerekir ve duygusal resete yönelir. Peki duygusal reset nedir? Nasıl yapılır? Herkesin duygusal resetlenme metodu kendine mi özgüdür?

Duygusal Reset

Duygusal reset yeniden başlamak demektir. İngilizceden gelen “reset” kelimesi, Latince “re” ön ekiyle yani “yeni-den, tekrar” anlamıyla ve Eski İngilizceden gelen “set” fiilinden, yani “konumlandırmak” anlamından oluşur. Dolayısıyla “reset” kelimesi yeniden başlamak, sıfırlamak mânâlarına çıkar.

İnsan duygusal resetlenmeye son raddeye yani yorulma anına geldiğinde ihtiyaç duyar. Hedef duygu ve düşünceleri dinginleştirmek ve daha sakin bir kafayla hayata devam etmektir. Kolay değildir lakin başarıyla ilerlendiği takdirde insanın duygu yapısına önemli bir etkisi vardır. Yeniden başlamak, kişinin önceye kıyasla daha özgün düşünce ve duygular geliştirmesinde önemli rol oynar. Günlük hayatta karşılaşılan zorluklarla daha sakin, stres ve kaygıdan uzak bir şekilde mücadele etmesine yardımcı olur.

Peki, insan nasıl yeniden başlar? Yeniden başlamak mümkün müdür? Bir insan kaç defa yeniden başlar?

Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin şu değerli sözünü hatırlayalım: “Çay koy keçeli, yeniden başlıyoruz!” Bu basit gibi görünen ifade, insanın hayata yeniden tutunma iradesinin en yalın hâlidir. Büyük kırılmaların, ağır kayıpların ve içten içe tükenmişliklerin ardından insan, çoğu zaman görkemli kararlarla değil; küçük, sıradan ama tanıdık bir eylemle başlar yeniden yaşamaya. Bir bardak çayın buharında, mutfağın loş ışığında, içe doğru çekilen derin bir nefeste saklıdır iyileşmenin ilk işareti. Çünkü bazen toparlanmak, dünyayı değiştirmeye çalışmak değil, kendine “Devam edebilirsin.” demenin başka bir yoludur.

Yeniden başlamak “Hem agresif hem de dünyadaki en barışçıl hareketlerdendir. Bir şeyin hem agresif hem barış-

Bu durum insana bir yerden sonra gayet normal gelmeye başlar. Evet, düşünme hâli son derece tabiidir fakat fazlası insan beynini oldukça yorar ve ardından düşüncelerimiz duygularımızı yönetmeye başlar. O zaman kendimizi daha bitkin, daha yorgun hissederiz. Bazen içimize kapanır, evden çıkmamak, insanlarla görüşmemek isteriz

Bediuzzaman Said Nursî Hazretlerinin şu değerli sözünü hatırlayalım: “Çay koy keçeli, yeniden başlıyoruz!” Bu basit gibi görünen ifade, insanın hayata yeniden tutunma iradesinin en yalın hâlidir. Büyük kırılmaların, ağır kayıpların ve içten içe tükenmişliklerin ardından insan, çoğu zaman görkemli kararlarla değil; küçük, sıradan ama tanıdık bir eylemle başlar yeniden yaşamaya.

cıl olması çok rastlanılan bir şey değildir.”¹ Yeniden başlamak, kendine yeniden inanmayı seçmektir âdeta. Evet, bu bir seçimdir; insan nasıl biri olacağını seçer ve bu istikamette gayret eder. Kader gayrete âşıktır ve hiçbir zaman geç değildir.

Geç kalmışlık hissi de insanın kendi içinden gelir. Kişide o kadar düşünce birikir ki artık her şey için çok geç kaldığını sanır. Fakat 18 yaşındaki bir genç de 44 yaşındaki bir yetişkin de aynı düşüncededir. Aslında birbirlerinden haberleri olsa yeni-

den başlamak için bir umut doğar içlerine. Bundan dolayı, kendinize inanıp hayatınız için yeni bir adım daha atmak, yeniden başlamak hiçbir zaman geç değildir. Evet, bu agresif bir seçimdir çünkü bu kararı aldığınızda kendi kusurlarınızın farkına varıp içinizde çoktan her şeyi yakmışsınızdır ve duygusal resetin temeli oluşmuştur bile.

Kendinizle Yüzleşin!

Duygusal resetin temeli duygu ve düşünceleri yakmak değil, yanan külleri temizlemekle başlar.

Zor olan hangisidir peki? Yakmak mı, yanan külleri temizlemek mi? Hayat bir mücadeledir; insan da bu mücadelenin savaşçısı. İnsanın kendine güvenip, inanıp yaktığı her şeyin ardında, bilinçaltında kendine olan değil, onu yaratan ve kudretinden şüphe duyulmayan Allah’a (celle celâluhu) olan güveni ve inancı yatar. Herkes başaramaz belki ama O’na inanan, O’nun sonsuz kudretine güvenen herkes yeniden başlamayı başarır.

Duygusal reset, insanın kendisiyle yüzleşmesini sağlar; kendiyile yüzleşebilme gücü ise yalnızca Allah katından gelir. Bu, mümin için çok mühim bir özelliktir. İnsan nefsindeki kusurları tanımazsa derdine göre bir reçete bulamaz.² Bu noktada iyileşebilmek için kendi reçetenizi yazmak bir zorunluluktur.

Üstad Hazretleri, insanın kemale ulaşmasının kusursuz olmakla değil, kusurunu fark edip onu telafi etme iradesiyle mümkün olduğunu vurgular. Ona göre asıl tehlikeye hata yapmak değil, hatayı görmemekte ısrar etmektir. Nefsini temize çıkaran değil, kendini hesaba çeken insan dönüşür, çünkü muhasebe, yeniden inşa sürecinin ilk adımındır. Bu bakış açısı, in-

sanın her düşüşünü bir son değil, fark edişle başlayan yeni bir başlangıç hâline getirir.

Birey, kendisinde analiz ettiği kusurları bulduktan sonra onları soyut bir biçimde yakmalı. Aklını karıştıran, onu yoran, kötü yola sürükleyen veyahut sadece tembelliğe yol açan bütün düşünceleri yakıp yoluna doğrularla devam etmeli. Çünkü bu kusurlar marifetullah yolunda mesafe katetmeyi engeller. Tasavvufta ise marifetullah, kulluğun zirvesi olarak görülür. Yani insanın yaratılış gayesinin, Allah'ı hakkıyla tanıyıp ona göre yaşamak olduğu ifade edilir. Kur'ân-ı Kerîm'deki "*Ben cinleri ve insanları sırf Beni tanıyıp yalnız Bana ibadet etsinler diye yarattım.*" (Zâriyât, 51/56) âyet-i kerîmesi de bu anlayışa dayanak gösterilir.

Gayret Edin!

Gayret etmek aslında iradenin hakkını vermektir. Başta ki sorulardan biri olan "*Duygusal reset nasıl yapılır?*"ın cevabı "*İrade ve gayret ile*"dir. Düşüncelerimiz bazen o kadar yoğundur ki bizi ele geçirir. Yoğun düşüncelere her zaman duygusal tepkiler eklenir. Ve bu durumda duygusal resetlenme devreye girer. Çünkü düşünceler ve duygular yönetilemediği esnada artık kısır döngü başlamıştır. Önemli olan bu hâlin farkındalığı ve o döngüyü kırabilme iradesidir.

İrade ve gayret arasındaki bağ çok güçlüdür. İrade, insanın potansiyeli gibi gözükür; yönelim, özgür seçim mânâlarını taşır. Gayret ise insanın içindeki bu potansiyelin fiile dönüşmüş hâlidir; pratik, çaba ve mücadele gerektirir. "İnsan kaç defa yeni-

den başlar?" diye sormuştuk. İnsan çok defa yeniden başlar ve daha çok yeniden başlama kararı alır çünkü dünyevî hazlardan vazgeçip içinde yanan külleri temizlemektir zor olan. İnsan, nefsinin bütün arzu ve isteklerine rağmen iradesinin hakkını vermelidir.³

Günün sonunda zorluklarla başa çıkma konusunda ne kadar zorlanılsa bile iradeli davranmalı, gayret etmeli ve çaba göstermeliyiz. Hiçbir zaman unutulmamalıdır ki "*Allah hiçbir kimseyi güç yetiremeyeceği bir şekilde yükümlü tutmaz.*" (Bakara, 2/286)

Kader Gayrete Âşıktır

Duygusal reset insanlar için gereklidir ve herkesin duygusal resetlenme metodu kendine hastır. Önemli olan nasıl ve ne şekilde yapıldığı değil, ne zaman ve hangi sebeple yapıldığıdır. Yeniden başlamak isteyen insan belli bir yaşanmışlık sonrasında bu kararı almıştır. Ve insan dışarıdan ne kadar cesaret dolu görünürse görünsün gayretinin yanı sıra aslında Allah'a olan itimat ve tevekkülü onun için en önemli unsurlardır.

Bir şekilde öğrenilen yahut zaten bilinen malumat, tek başına insanı marifetullaha taşımaya yetmeyebilir, ancak tefekkürle yoğrulduğunda, kalbin ve şuurun iştirakiyle yeniden anlamlandırıldığında marifetullahın kapılarını aralar. Önce aklımızdaki o bizi yoran düşünce ve duygulardan kurtulmak gerekir ki o gayretle içimizde yanan küller temizlensin ve yerine

tertemiz bir sayfa açılışın. Yeniden başlamak, duygusal olarak arınmak buradan başlar. Siz nazarlarınızı Allah'a yöneltirseniz O da size bakar, siz kalbinizi O'na açarsanız O da kalbinizi boş bırakmaz.⁴

Gayretten sonra sıra kadere gelir. Kader burada hayatın getirdiklerini kabullenmek ve akışa güvenmektir. Kişi artık kontrol edemediği duygu ve düşünceleri duygusal resetlenme ile tekrar kontrol altına almalıdır. Böylelikle kendi çabamız ve gayretimiz ile kaderin bize sunduğu şartları birleştirerek daha dengeli bir iç dünyaya ulaşırız. Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) de ifade buyurdıkları gibi "Güçlü mümin, Allah katında zayıf müminden daha hayırlı ve daha sevimlidir. Her ikisinde de hayır vardır. Sana fayda veren şeye gayret et, Allah'tan yardım dile ve asla acziyet gösterme." (Müslim, Kader, 34, no: 2664; İbn Mâce, Zühd, 16, no: 4168)

Sonuç olarak, insan kendisiyle yüzleşebilmeli, bir kere değil defalarca yeniden başlamayı bilmelidir. Yeniden başlamak herkesin hakkıdır. Eğer başarılı olamıyorsa, iradesini daha da güçlendirip tekrar tekrar denemeli ve bu süreçte Allah'a olan inancını diri tutmalıdır. İradenin hakkı verilerek yeterli gayret ortaya konulduğunda, inâyet-i İlahî ile duygusal reset inşallah tam bir muvaffakiyetle neticelenecektir.

Kaynaklar

1. <https://www.sehval.com/post/duygusal-reset> erişim tarihi: 2 Mart 2026.
2. <https://herkul.org/herkul-nagme/bir-nefes-74-kalbin-nabzi-ve-ilahilutuf/> erişim tarihi: 2 Mart 2026.
3. Gülen, M. F., *Derin Müslümanlık*, Süreyya Yayınları, Mayıs 2025, s. 75.
4. a.g.e., s. 78.

Gerçek yenilenme, kök ve çekirdekteki safveti koruyarak, verâset yoluyla geçmişten süzülüp gelen bütün kıymetlerin, hâlihazırdaki düşünce ve irfan buğularıyla sentezleri yapılarak daha yeni, daha berrak tefekkür iklimlerine ulaşmaktır.

Sevgi Mürekkebi

Bediüzzaman Hazretleri; sürgünler, tecritler, hapisler, işkenceler, vefasızlıklar ve psikolojik baskılar altında yaşadığı zamanlarda dahi talebeleriyle bazen açık bazen gizli mektuplaşmalarında onları takdir edici dilden fâriğ olmamıştır.

“Aziz, sıddık kardeşlerim!”

hitabının sadece dört eserinde 300’den fazla geçtiği görülür.

Bir zamanlar mektup yazma alışkanlığım vardı. Aslında bu alışkanlık 90’lı yıllara kadar; birbirinden uzak aile fertleri, âşıklar, askerler, gurbete çıkanlar hatta mahkûmlar arasında bir hayli yaygındı. Mektup yazma işinin estetik alaşımly bir usulü vardı elbet. Zarf ve parşömen özenle temin edilirdi. Çizgisiz ve bembeyaz sayfanın üzerinde duygular paragraflar hâlinde izah edilmeye çalışılırken, eğri büğrü yazımdan Allah’a sığınmak için önceden hazır, parşömen altına konulan, satırları kalın çizgilerle çizilmiş bir başka A4 kâğıdı da bu gelenek kokan işe yardımcı olurdu.

Klişeler bu mektupların olmazsa olmazıydı. Hangi meram ve dert paylaşılacak olursa olsun, bu naif klişeler mektuba okunması ve saklanması bir sıcaklık verirdi.

“Canımdan değerli ‘fülanca’, nasılsın, iyi misin? Umarım iyisindir. Beni soracak olursan, Allah’a şükür iyiyim.”

“Bahar gelmiştir; yapraklar kıvıllı kıvıllı, güneş apaydınlıktır şimdi oralarda.”

“Ben bildiğin gibiyim işte, hasretinle günleri sayıyorum.”

“Mektubuma burada son verirken...”

“Kestane kebab acele cevap.”

Zarfa koku sürülür, bir tutam saç bırakılır veya kâğıda şimdinin şifreleme (encrypt) teknolojisini hatırlatan, sadece okuyanın anlayabileceği işaretler bırakılırdı. Gönderen ve gönderilen bilgileri zarfın önüne yazılırdı. Sonra bir isyan hareketi gibi, gönderen kendini zarfın arkasına atıverirdi.

Yazanlar her zaman cevap verenlerden fazla olurdu. On yazılsa bir cevap gelirdi. Çünkü yazmak, okumanın bir adım önünde entelektüel bir eylemdi. İnsanlar biraz kolay yolu tercih ediyordu. Yazan mı merak ediyordu ve seviyordu daha çok, yoksa okuyan mı bu pek tartışmalı bir konu.

ARO

Artık öyle posta kutularına bakakalacak veya postacıya “Var mı haber?” diye soracak ne sabrımız ne de vaktimiz kaldı. İletişim teknolojisinin hız algısı üstte ifade edilen kurumuş mürekkepler arasındaki naifliğe de “Dur!” dedi. Telefon ele alındığında sohbet ve mesaj platform-

larında tanıdık kişilerin selamlama, kutlama veya sohbeti bitirme ile ilgili bir hayli mesajıyla karşılaşır olundu artık. Birçokları gibi ben de bîzârım bundan. Popüler mesajlaşma platformu olan WhatsApp’ta dünya çapında sadece bir saniyede atılan mesaj sayısı 1,5 milyonu aşmış durumda. Ayrıca inceleme konusu bu.

Bu mesajlaşmalar arasında artık yadsır hâlde olunan birçok anlamsız, tuhaf kelimelerle kurulmuş derme çatma cümleler gereksiz bir şekilde göz irislerimize ve dolayısıyla zihin korteksimize boca ediliyor: “Mrb nslsn?”, “İ sen?”, “Naptın!”, “Nrd?”, “İnş, grşrz...”

Bir de kısaltmalarla canına okunanlar var: “SA – VAS, ECO” – “KİB, AEO, ARO” – “MRB, İİ, SLM” gibi sözle ifade edildiğinde anlamsız seslere tekabül eden fakat karşılığında sizden mantıklı cevaplar vermeniz beklenen bir yığın söz dizimi... Hele yani “OK”u görünce, sanki bedenime bir ok yemiş gibi oluyorum. Bir milletin kültür mirası, mefahiri ne kadar zengin olursa olsun onu üzerine bina edeceği dili gelişkin değilse bu zenginlik yeterince yaşatılamaz, gelecek nesillere sağlıklı aktarılamaz.

Kimin aklına gelirdi; “selamün aleyküm” gibi mübarek, tonlamasında dahi derin mânâlar barındıran bir hitabın “SA” şeklinde iki yalın harfe indirgenip öyle ifade edileceği?

Bediüzzaman’ın Mektuplaşma Tekniğinde Kullandığı Enfes Üslup

Bediüzzaman Hazretlerini (1877-1960) duymayanınız

yoktur. Bir irade ve İslam kahramanı. Henüz çocuk denilecek yaşta evinden dönemin ilim ve irfan tahsil edilen beldelerine, şehirlerine göç etmiş, bir daha da evine dönmek nasip olmamış; entelektüel kelimesinin anlamını taşırmış son iki yüzyılın en önemli şahsiyetlerinden.

Ciltler dolusu eserlerinin sayısız dünya diline çevrildiği büyük iman ve aksiyon insanı. Risalelerin tamamı, sayfa sayfa, satır satır ya bizzat veya dolaylı olarak Allah’ı anlatır. O, mecazî aşkın topuklarını dahi islatamadığı tam bir ilâhî aşk meftunu.

Bediüzzaman’ın eserlerinin -özellikle üslup ve dil noktasında- tahlil ve analizleri yetkin insanların binler çalışmalarında zaten işlenmiştir, işleniyordur. İddiasız bu yazının sebebi ise Bediüzzaman’ın beni çok etkileyen, öğrencileri ve sevenleriyle yaptığı yazışmalardaki o son derece naif üslup ve kelime tercihlerinden bahsetmektir. Obje-süje ilişkisi içerisinde baktığınızda, onu takdir etmenin dışında hakkıyla anladığınızı iddia etmek boş bir hülya olsa gerek...

Aziz, Sıddık Talebeler...

1930’lu yılların başından itibaren 1960’a kadar Bediüzzaman’ın özellikle talebeleriyle olan mektuplaşmalarında kullandığı üslupta nasıl kuşatıcı, nasıl aşk dolu ve nasıl da şefkatle donanımlı olduğunu dost düşman herkes takdir eder.

Hadi gelin, lâfûgüzâftan ziyade hakikat tomurcuklarına göz atalım. Hayal edin, posta kutunuzda bir mektup

1930'ların başından itibaren vefatına kadar Üstadımızın özellikle talebeleriyle olan mektuplaşmalarında kullandığı üslupta nasıl kuşatıcı, nasıl muhabbetli, nasıl şefkatli olduğunu dost düşman herkes takdir eder. Hayal edin, posta kutunuzda bir mektup var. Açıyorsunuz... Size şöyle hitap edilmiş: "Aziz, sıddık, sarsılmaz, sebatkâr, fedakâr, vefalı kardeşim!"

var. Açıyorsunuz... Size şöyle hitap edilmiş:

"Aziz, sıddık, sarsılmaz, sebatkâr, fedakâr, vefalı kardeşim!"

Tabii yazan çok önemli. Bu ifadeler size bırakın hilâf-ı hakikat beyanı, mübalağayı bile zımnî yalan saymış bir dostunuzdan gelmişse, en yalın mânâda onore olursunuz. Ardından, bu türlü sıfatlarla size seslenen kişiye medyûniyet hisseder, öyle olduğunuz ve fark edildiğiniz için sevinç duyar, değilseniz bu sıfatları kendinize hedef ittihaz edersiniz.

Bediüzzaman Hazretleri sürgünler, tecritler, hapisler, işkenceler, vefasızlıklar ve psikolojik baskılar altında yaşadığı zamanlarda dahi talebeleriyle bazen açık bazen gizli mektuplaşmalarında onları takdir edici dilden fâriğ olmamıştır.

Gelin onun şiir edalı giriş cümlelerine bir bakalım;

"Aziz, sıddık kardeşlerim!" hitabı sadece dört eserde 300'den fazla geçiyor.

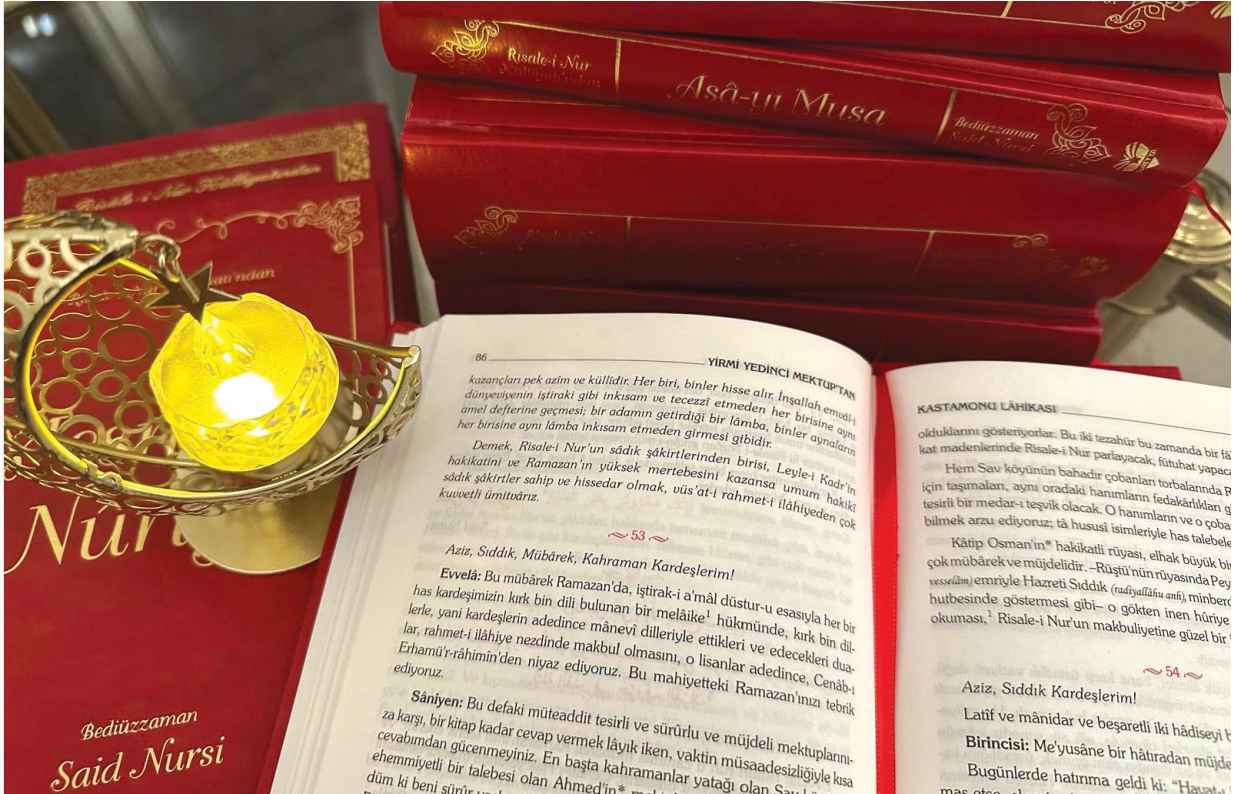
"Aziz, sıddık, fedakâr, hâlis, muhlis kardeşlerim ve hizmet-i Kur'âniye'de hakikî,

ciddî, metanetli arkadaşlarım!"

"Aziz, sıddık, sarsılmaz kardeşlerim ve vârislerim!"

"Aziz, sıddık kardeşim ve hizmet-i Kur'âniye'de muvaffakiyetli arkadaşım!" veya gelin şöyle yapalım, Bediüzzaman Hazretlerinin mektuplarındaki karşılama dilini bir cümlede göstermeye çalışalım:

"Aziz, sıddık, fedakâr, hâlis, muhlis, hakikî, ciddî, metanetli, muvaffakiyetli, sarsılmaz, vefadâr, sebatkâr, çok mübarek, çok faal, çok hâlis,

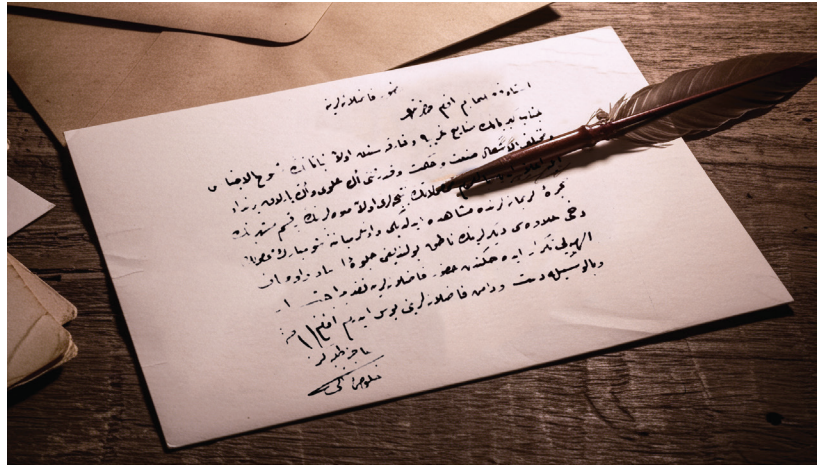
çok kıymetli, kahraman, bah-tiyar, azimkâr, sadık, emin, âlicenap, usanmaz, çekinmez, çekilmez, hamiyetli, dikkatli, masum, Nur nâşirleri, müte-fekkir, ihlaslı, kuvvetli, şanlı, dirayetli, vefakâr, muktedir, çalışkan, tam siddik, metin, yılmaz, şefkatkâr, müstakim, müteyakkız, müttehid, mücâ-hid, gayûr, mütefekkir, müştak, meraklı, müteharri, müstefsir... kardeşlerim, mübarek varisle-rim, emin vekillerim, hakikat yolunda arkadaşlarım, akra-balarım, hakikatli arkadaşla-rım, hemşirelerim, tesellilerim, ruhum canım kardeşlerim... dünyada teselli sebeplerim, berzah yolunda nûrânî arka-daşlarım, mahşerde inşallah şefaathilerim, nuranî yoldaş-larım, arkadaşlarım.

Talebeleri ise cevabî mek-tuplarına;

“Çok aziz, çok mübarek, çok müşfik, çok sevgili, muhterem, mükerrem, muazzez, faziletli, âlem-i İslâm’ın halâskârı, ehl-i imanın sertâcı, şefkatli, Üsta-dımız Efendimiz Hazretleri...” diye başlardı.

Aşk derecesinde bir bağıklık ve sevginin tiryak olup gönülle-re aktığı beyan çiçekleri âdeta. Hani bilirsiniz; Peygamberimize (aleyhissalâtü ve’s-selam) nasip olan sahabe tavrı ve duruşu, baş-kaca hiçbir peygambere nasip ol-mamıştır, diye bir tespit vardır. İşte onlar arasında yaşanan şefkat ve muhabbet kahraman-lıklarının bir çeşit izdüşümünü, ehl-i beyt hanesinde atılmış to-humun geçen asırda açmış gülü olan Üstad Bediüzzaman ile ta-lebeleri arasında da müşahede edebilirsiniz.

Her talebe veya talebe gru-buna hitabında, kişiye/kişilere

Talebeleri ise cevabî mektuplarına, “Çok aziz, çok mübarek, çok müşfik, çok sevgili, muhterem, mükerrem, muazzez, faziletli, âlem-i İslâm’ın halâskârı, ehl-i imanın sertâcı, şefkatli, Üstadımız Efendimiz Hazretleri...” diye başlardı.

özel çok müstesna, seçilmiş sı-fatlar kullanıyor. Her birisinin fitratını, karakterini ve özellikle yaptığı hizmetleri gösteren sıfatlar bunlar. Üstadlarından aldıkları bu iltifat ve ikramlar-la talebeleri de daha bir aşka ve gayrete geliyor ve âdeta nur ufuklarına pervaz eden kuşlar misali kanatlanıyorlar.

Bu asra açmış Ehl-i Beyt’in yadigârı “Hitap Çiçekleri”-nin müellifi de bir keresinde;

“Keşke arkadaşlar birbirlerine şiir yazsalar...”, dediğini çok iyi hatırlıyorum. Ne kadar da isabetli, nasıl da asrını aşan bir kamet! Zira asrın da derdi bu; yalnızlık ve enaniyet.

Ümit edilir ki kardeşler arasındaki saffet ve samimi-yet hiçbir şeye feda edilmez. Ulvî kardeşlik bağları geçici, fâni ve köpükten ibaret bir kısım dünya menfaatlerine satılmaz, sattırılmaz. ❏

İçtimai Vernalizasyon ve Bahara Uyanış

Vernalizasyon", Latince "ver" (bahar) kökünden türeyen vernalis yani "bahara ait, ilkbaharlık" kelimesinden gelir ve yalnızca bir mevsimi değil, bir hâli anlatır: Yenilenmeyi, uyanışı, dirilişi... Bahar, soğuktan sonra gelen bir müjde olduğu gibi, vernalizasyon da sıkıntıların, ızdırabın içinden doğan bir aydınlanma sürecidir.

Teknik mânâda ise vernalizasyon, bitkilerin uzun süreli düşük sıcaklıklara -genellikle 0 ila 10°C arasında, türüne göre haftalarca-mârûz kalarak çiçeklenme yeteneği kazanması sürecidir. Özellikle kışlık tahıllarda bu süreç zorunludur. Çünkü yeterince “üşütülmeyen” yani vernalize olmayan bitkiler, çoğu zaman yalnızca yapraklanır; fakat doğrulup sap oluşturamaz, çiçek açamaz, tane bağlayamaz. Bu biyolojik olgu, genetik ve epigenetik mekanizmalarla bitkinin iç saatini yeniden ayarlar; kış boyunca tohumun içinde görünmez bir hazırlık başlar. Hücrelerdeki bazı genler susturulur, bazıları aktive olur. Soğuk, sanki bir öğretmen gibi bitkiye beklemeyi, dayanmayı öğretir. Vernalizasyon soğukla imtihandır; hayatın sabırla kemale erdiği bir yaratılış dersidir.

Sonbahar, toprağın derin iç çekişlerinin mevsimidir. Rüzgâr, dalları hırçın bir el gibi sallar; bulutlar, göğü gri bir hüzne boyar. Yağmur, toprağın damarlarına iner. Derken kış gelir. Kar, yeryüzünü beyaz bir kefeneye sarar; don, toprağın kalbine işler. Bu mevsim, dışarıdan bakınca ölümdür. Her şey durmuş, donmuş, sanki hayat yeryüzünden çekilmiştir. Fakat hikmet, görünmeyen bir yerden fısıldar: “(...) *Olur ki hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayırlı olur...*” (Bakara, 2:216)

Tam da bu donmuş sessizlikte, çiftçinin elleri toprağa uzanır. Rüzgâr kamçılar, soğuk keser, ama o el vazgeçmez. Pulluk, toprağı yarar, bir

Soğuk, sanki bir öğretmen gibi bitkiye beklemeyi, dayanmayı öğretir. Vernalizasyon soğukla imtihandır; hayatın sabırla kemale erdiği bir yaratılış dersidir.

dua gibi sürer; her bir tohum, bir ümide gömülür. “Git,” der çiftçi, “Karanlıkta bekle. Bahar senin için gelecektir.” Güzlük tohum çimlenir; sürgün, yaprak verir. Vernalizasyon, kuru tohumda değil, çimlenmiş tohumda ve sürgünde gerçekleşir; zira bu süreç ancak hayata uyanan hücrelerde başlar.

Tohum, şifrelerle dolu gizemli bir sandıktır; sırları ancak soğuk ve nemli toprakta çözülür. Hücrelerindeki biyokimyevî denge yeniden kurulur, genetik kilitler açılır. Soğuk, toprağın derinliğinde bir bahar vaadi gibi işler. Görünüşte hiçbir hareket yoktur; ama derinlerde bir hazırlık, bir dua, bir değişim sürmektedir. Vernalizasyon yalnızca bir biyolojik süreç değil, bir varlık metaforudur. Tohumun soğuğa dayanıp bahara erişmesi, insanın acıya daya-

nıp olgunlaşmasını hatırlatır.

Tohum soğuğa mârûz kaldığında ölmez; tam tersine, yaşamak için yeniden düzenlenir. İnsan da öyledir; her kayıp, her zorluk, iç dünyasında bir yeniden doğuşu hazırlar. Tarihin sayfaları, toplumların da tıpkı tohumlar gibi “soğukluk imtihanlarından” geçtiğini gösterir. Zulüm, savaş, sürgün... Hepsi birer kış mevsimidir; ama bu kışlar, baharın hazırlığıdır.

Japonya'nın 19. yüzyıl kışı, 1853'te ABD'nin “Kara Gemileri”nin zorlamasıyla başladı. İki yüzyıllık izolasyon bitti; Tokugawa Şogunluğu çöktü. Bu cebrî soğuk, 1868'de Meiji Restorasyonu'nu doğurdu: Feodalizmden modern sanayiye geçiş, demiryolları, eğitim reformları... Japon toplumu soğuktan geçerek olgunlaştı. II. Dünya Savaşı sonrası atom bombalarıy-

Hocaefendi'nin ifadesiyle: "Allah sizi bir tohum gibi dünyanın dört bir yanına saçtı." Bu saçılış, aslında bir dirilişin başlangıcıydı. Yeni kültürlerle temas, farklı dillerin öğrenilmesi, evrensel insanî değerlerle yeniden bir harmanlanma... Bugün dünyanın dört bir yanında tohumlar yeşeriyor. Vernalizasyon sırrı işte budur: Soğuk, bitirmeye değil, yeşertmeye hizmet eder.

la sarsılan ülke, küllerinden doğdu; ekonomik bir mucizeye dönüştü. Düşüş, dönüşümün tohumu oldu.

Polonya'nın uzun kışı ise 1772-1795 arasındaki Üç Bölünme ile başladı; ülke haritadan silindi. Ama bu yokluk, milliyetçiliği vernalize etti. Sürgünlerde Adam Mickiewicz'in şiirleri kimliği korudu, gizli okullar ruhu yaşattı. 1918'de bağımsızlık doğdu; 1980'lerdeki Solidarność hareketi baskı altında çiçeklendi. Mazlumiyetin toprağından direnişin baharı yükseldi.

Bediüzzaman Hazretleri ne veciz söyler: "Her kıştan sonra bir bahar, her geceden sonra bir nehar olduğu gibi, nev-i beşerin dahi bir sabahı, bir baharı olacak inşallah." Tabiatla ol-

duğu gibi toplumlarda da kış, bir son olmayıp bir hazırlıktır. Soğuklar tohumun direncini artırır; baskılar, inancın özünü saflaştırır. Cebrî lütfi hicret de bu mânânın çağdaş bir tezahürüdür: Zorunluluk içinde gizlenmiş bir rahmet, bir bahar vaadi. Yüce Allah şöyle buyuruyor: "Müminler sadece 'İman ettik.' demeleri sebebiyle kendi hâllerine bırakılacaklarını, imtihana tâbi tutulmayacaklarını mı zannettiler? Biz elbette kendilerinden önce yaşamış olanları denedik. Allah elbette şimdiki müminleri de imtihan edip iman iddiasında sadık olanlarla, samimiyetsiz olanları elbette bilecektir." (Ankebût, 29/2-3)

2016 sonrası ayyuka çıkan baskı ve zulüm, Hizmet Ha-

reketi için tarihî bir kıştı. Kapatılan kurumlar, tutuklanan insanlar, göç yollarına düşen aileler... Hepsi birer buz katmanı gibiydi. Ama o soğuk, içte bir yeniden yapılanmayı başlattı. Hocaefendi'nin ifadesiyle: "Allah sizi bir tohum gibi dünyanın dört bir yanına saçtı." Bu saçılış, aslında bir dirilişin başlangıcıydı. Yeni kültürlerle temas, farklı dillerin öğrenilmesi, evrensel insanî değerlerle yeniden bir harmanlanma... Mazlumiyet, tanınırlığı artırdı; hikâyeler, uluslararası vicdanı uyandırdı.

Bugün dünyanın dört bir yanında tohumlar yeşeriyor. Vernalizasyon sırrı işte budur: Soğuk, bitirmeye değil, yeşertmeye hizmet eder.

Kaynaklar

1. John Innes Centre Blog, 2020.
2. Dower, J. W., *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*, W. W. Norton, 1999.
3. Ash, T. G., *The Polish Revolution: Solidarity*, Scribner, 1983.
4. herkul.org, "Cebrî Hicret ve Cihad", 2022.
5. GIGA Institute, "The Gülenists in Exile", 2023.
6. ResearchGate, "The Gülen Movement and Global Civil Society", 2025.
7. Davies, N., *God's Playground: A History of Poland*. Oxford University Press, 2005.
8. herkul.org, "Cebrî Lütüfları Sezme", 2020.

Dünya Telaşına Direnen Sevda

- Bu şiir;

*Kalabalıkların arasında kaybolmayanlara
Karanlığın içinden geçip aydınlığa ulaşanlara
Bir tek O Nur'a tutunup
geri kalan her şeyi geride bırakabilenlere... -*

Dünya yaldızlıydı.
Tüm cazibesıyla çağırdı beni.
Kapılmadım;
Nefsin ince çelmesine,
İğvânın sessiz tuzağına.
Ben Senin çağrına icabet ettim.

Seni hiçbir dünya telaşına değişmedim ben.
Çünkü Sen;
Âlemlere rahmet olarak gönderilen,
En güzel sözün en güzel yankısının ezelden.

Gölgeleri uzun bir çağdan geçiyorum;
Şehirler nefesini tutmuş,
İnsanlar kendi kalplerine bile yetişemiyor.
Sokaklar gürültü, kalpler telaş içinde,
Takvimler ürkek, yollar panikte.

Ben Sana yaslandım;
Sen'de tamamlandım.
Dünya hızla akarken yanımdan;
Sesin durdurdu beni,
asırlar ötesinden gelen o rahmet soluğun.
Kalabalıkların uğultusu çekildi içimden,
Gökyüzü bir anda sustu;
Zaman bile benimle yürümeye başladı.
Bir tek nefesin topladı
parça parça ruhumu.

Seni hiçbir dünya telaşına değişmedim ben;
Çünkü Sen,
Kalbimin acele etmediği tek yer,
Zamanın yorulmadığı tek liman,
Gözlerimin huzura kavuştuğu tek cümlesin.

Seni hiçbir dünya telaşına değişmedim ben;
Kaosun kalbinde açan bir "sessizlik çiçeği"
Gürültünün göbeğinde duran bir "sükûnet gülü",
Şu yorgun dünyada
"Hiç yor(ul)mayan tek hakikat"sin.

Dünya dönsün, gölgeler geçsin,
Rüzgâr dağıtsın ne varsa.
Ben yine aynı yerde dururum;
Sana akan bir yolun sonunda,
Sana bakan bir kalbin içinde,
Adın anıldığında susan
derin bir sessizliğin ortasında,
Nâmınla tamam olan bir ömrün ucunda.

Her şey akıyor;
Zaman, insan, hadiseler...
Yollar yön değiştiriyor,
Maskeler düşüyor,
İnsanlar düşüp kalkıyor...
Bense hep aynı tarafa bakıyorum;
Seni tanımak ve tanıtmak için
düşe kalka Sana akıyorum.

Sen;
Zamanın ayarını düzelten bir rahmet nabzı,
Kalabalıkları yaran
ışıklı bir merhamet izi,
Karanlığın göğsüne çakılmış
Korkusuz bir güneşsin.

Seni hiçbir dünya telaşına değişmedim ben;
Çünkü Sen,
Âlemlere rahmet olarak gönderilen
En güzel sığınaksın.
Sen olmasaydın,
Kalp ibrem kibleyi gösteremezdi.

Ey yolların ayırımındaki Zât...
Dilimde eksik duâlar,
Hataya batmış biçare bu kul;
Kapında durur yüzü kara, özü kırık...
Seni hiçbir dünya telaşına değişmem ben.

Talha T. Gülasrı

caglayandergisi.com

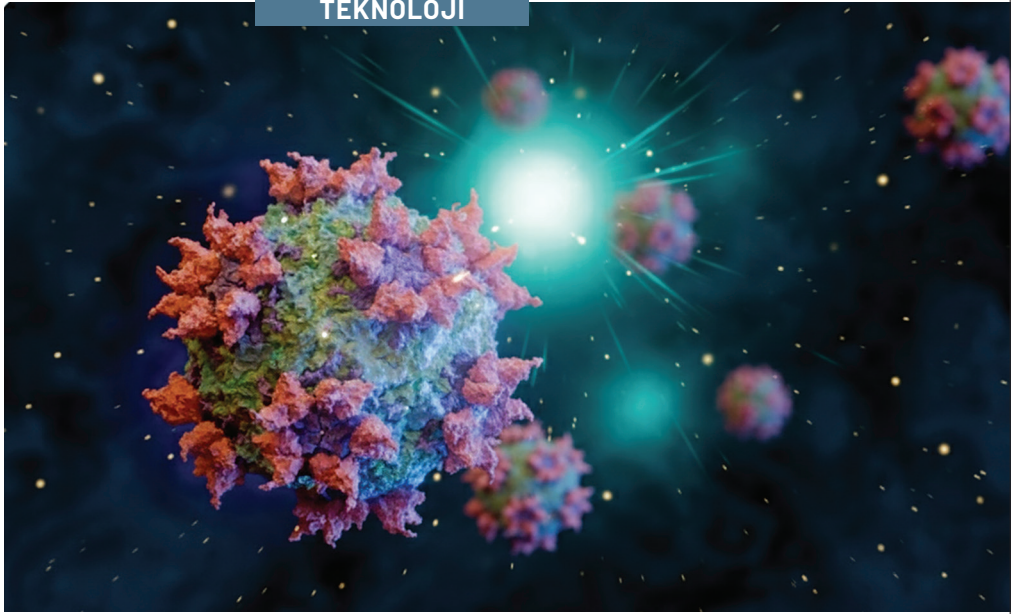
Lena Eren
caglayandergisi.com

Kaynaklar

<https://www.creative-diagnostics.com/interferons-ifns-family.htm>
(Retrieved February 21, 2026).

Cell Press. (2026, January 22). "Why some people get bad colds and others don't". ScienceDaily. Retrieved February 10, 2026 from www.sciencedaily.com/releases/2026/01/260122074702.htm

Bediüzzaman Said Nursî, İşarâtü'l-İcâz, Süreyya Yayınları, Şubat 2019.

Renkli bir topçuk düşünün; mikroskopik görünüşüyle gözleri kamaştırıyor. Fakat yalnızca gözleri kamaştırmakla kalmıyor, solunum yolundaki hücrelere tutunduğunda da vücudun dengesini sarsabiliyor. Yaklaşık 30 nanometrelik büyüklükleri ile rinovirüslerin soğuk algınlığının en yaygın sebebi olduğu biliniyor. Burun, boğaz ve üst solunum yollarında enfeksiyona yol açan bu mikroorganizmalar, kış aylarında insanı sıcak içeceklerle âdeta yönlendiriyor.

Peki aynı virüs neden bazı insanlarda hafif seyrederken bazısında çok daha ağır semptomlar gösteriyor? Yale Üniversitesi bünyesinde yürütülen yeni bir araştırma, burun dokusunu kaplayan hücrelerin bu virüse karşı gösterdiği tepki hızı ve kalitesinin hastalığın seyrini tayin ettiğini gösteriyor. Laboratuvar ortamında geliştirilen insan burnu doku modeli üzerinde yapılan bu çalışma, "interferon" adı

verilen proteinin tepki hızını gözlemlemektedir. İnterferonlar; virüs, bakteri, tümör gibi tehditlerle karşılaştığında, viral çoğalmayı engelleyen tabii sinyal proteinleridir. Bu proteinler yalnızca enfekte olan hücrelere değil, komşu hücrelere de sinyal göndererek savunma mekanizması geliştirir.

Buradaki kritik faktör, interferonun ne kadar hızlı cevap verip savunmaya geçtiğidir. Araştırmacılar Dr. Foxman, hastalığın şiddetini virüsün gücünden ziyade, savunma mekanizmasındaki çevikliğin belirlediğini bildiriyor. Araştırmacılar, burundaki interferon üretimini hızlandıracak yöntemler üzerinde çalışmalar yürüterek enfeksiyonları henüz başlamadan engellemeyi hedefliyorlar.

Bediüzzaman Said Nursî'nin ifadesiyle, "Gözle görünmeyen bir mikrop, bir hayvancık, küçüklüğüyle beraber pek ince ve garip bir makine-i İlahiyeyi hâvidir." Sadece 30 nanometre büyüklüğünde olmasına rağmen koca bir vücudu hâlsiz düşürebilen bu virüslere karşı işleyen muhteşem savunma mekanizması ve saniyeler içerisinde devreye giren haberleşme mucizesi; her zerenin ardında sergilenen muazzam ilim ve hikmeti bizlere ilân ediyor.

Nezledeki Sır: Hız ve Savunma

İnci Işık

caglayandergisi.com

Kaynaklar

Stonehouse, W., ve ark. (2025). Whole cranberry powder reduces recurrent urinary tract infections in women: a randomized controlled trial. *The American Journal of Clinical Nutrition*. [https://ajcn.nutrition.org/article/S0002-9165\(25\)00022-X/pdf](https://ajcn.nutrition.org/article/S0002-9165(25)00022-X/pdf)

Kendir, G., ve ark. (2025). The antibacterial activity of *Cornus mas* L. against uropathogenic *Escherichia coli* strains producing extended-spectrum β -lactamase. *Microbial Pathogenesis*, 205, 107677. <https://doi.org/10.1016/j.micpath.2025.107677>

Kızılıçık türleri, don ve kuraklık gibi zorlu hava şartlarına dayanabilen ve uzun yıllar yaşayabilen meyveli bitkiler arasında yer alır. Genellikle kırmızı renkte olan meyveleri, kozmetik ve gıda sanayisinin yanı sıra ilmî verilerle desteklenen bitkisel tedavi uygulamalarında da yaygın olarak kullanılmaktadır. Özellikle idrar yolu enfeksiyonları (İYE) üzerindeki etkisi sebebiyle son yıllarda ilmî araştırmaların odağı hâline gelmiştir.

İdrar yolu enfeksiyonları, solunum yolu enfeksiyonlarından sonra en sık görülen bakteriyel hastalıklar arasında yer alır. İYE geçiren her 10 kadından yaklaşık 2 ila 4'ünde enfeksiyon, bir süre sonra tekrar ortaya çıkabilir. Antibiyotikler tedavide etkili olsa da uzun süreli kullanım, antibiyotik direncine yol açabilir. Bu durum, alternatif önleyici yöntemlerin önemini artırmaktadır.

Amerikan kızılıçığı (cranberry, *Vaccinium macrocarpon*) gibi bazı

kızılıçık türlerinin içerdiği proantosiyanidinler (PAC) ve flavonoidler, enfeksiyona yol açan bakterilerin mesane epitel hücrelerine tutunmasını engelleyerek enfeksiyonun başlamasını zorlaştırır. Yapılan geniş kapsamlı çalışmalar, bazı kızılıçık türlerinin akut İYE tedavisinde etkili olmadığını; ancak özellikle kadınlar ve çocuklarda düzenli kullanıldığında tekrarlayan enfeksiyonların sıklığını yaklaşık %26 oranında azaltabildiğini göstermektedir. Türk kızılıçığı (*Cornus mas*) üzerine yapılan bazı deney çalışmaları da bu meyvenin idrar yolu enfeksiyonlarına yol açan bakterilere karşı antibakteriyel etkiler gösterebileceğini ortaya koymaktadır.

Rabbimizin Şâfi isminin bir tezahürü olan bu tür meyveler, insan vücudundaki karmaşık biyokimyevî süreçlerle uyumlu bir etki ortaya koyar. Ancak kızılıçığın tüketiminde ölçülü ve bilinçli olmak önemlidir. Mevcut bir sağlık sorunu varsa veya düzenli ilaç kullanıyorsa, kullanmadan önce mutlaka doktora müracaat etmek gerekir. Böylece hem muhtemel riskler önlenir hem de bu nimetten en doğru şekilde istifade edilmiş olur. **☑**

Şâfi İsmiinin Bir Tezahürü: Kızılıçık Türleri

İçindekiler

Nisan | April | No: 109 | 2026

2

VARLIĞIN MÂNÂ
BUUDU
M. Fethullah Gülen

Varlığın Mânâ Buudu

10

ENTELEKTÜEL CESARET

Engin Tenekeci

17

NEFSE OKUMAK!

Seyid N. Erkal

22

GÖMBÖC: BİR DENGE MUCİZESİ

Sinan Koşak

26

MÜŞÂHEDE

M. Fethullah Gülen

34

YENİDEN BAŞLAMAK: DUYGUSAL RESET

Ayşe Nur

43

İÇTİMAİ VERNALİZASYON VE BAHARA UYANIŞ

Ali Cöre

47

DÜNYA TELAŞINA DİRENEBİLİR SEVDA

Talha T. Gülasrı

48

SAĞLIK-BİLİM- TEKNOLOJİ

Lena Eren
İnci Işık

BOTANİK

BİTKİLERİN KİMLİKLERİ; POLENLER

5

Esra Büyükombak

Polenlerin yüzey desenleri, aynı aileye ait türler arasında bile farklılık gösterir ve her taneyi âdeta kendi "parmak izi" ile imzalanmış hâle getirir. ..

DENEME

KALEMİN ADALETE HİZMETİ

13

İsmet Macit

BOTANİK

ZENCEFİL

28

Prof. Dr.
İrfan Yılmaz

Zencefil hem taze kök hem de toz formunda tüketilebilir; her iki formun da benzer sağlık faydaları taşıdığı belirtilmektedir.

DENEME

SEVGİ MÜREKKEBİ

39

Hakan Safyürek

Bediüzzaman Hazretleri; sürgünler, tecritler, hapisler, işkenceler, vefasızlıklar ve psikolojik baskılar altında yaşadığı zamanlarda dahi talebeleriyle bazen..

ÇAĞLAYAN

Çağlayan İlim ve Kültür Dergisi, Paramus Publishing Inc. tarafından aylık olarak yayımlanmaktadır. Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen çoğaltılması yasaktır.

ADRES

Tüm istek ve önerilerinizi 335 Clifton Ave, Clifton NJ. adresine iletebilirsiniz. +1 (888) 234 2823

EDITOR-IN-CHIEF/YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. İrfan Yılmaz

EDITORIAL COORDINATOR YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Reşit Haylamaz

EDITOR/EDİTÖR

Ali Kılıç

GRAPHIC DESIGN/GRAFİK TASARIM

Şelale Grafik

ADVISORY BOARD/DANIŞMA HEYETİ

Abdullah Aymaz, Yavuz Ünver, Salih Gül, Dr. Fatma Gündüz, Sadık Men

DIGITAL AND AUDIO PRODUCTION DİJİTAL VE SES PRODÜKSİYONU

Gürhan Gülcan

AVRUPA

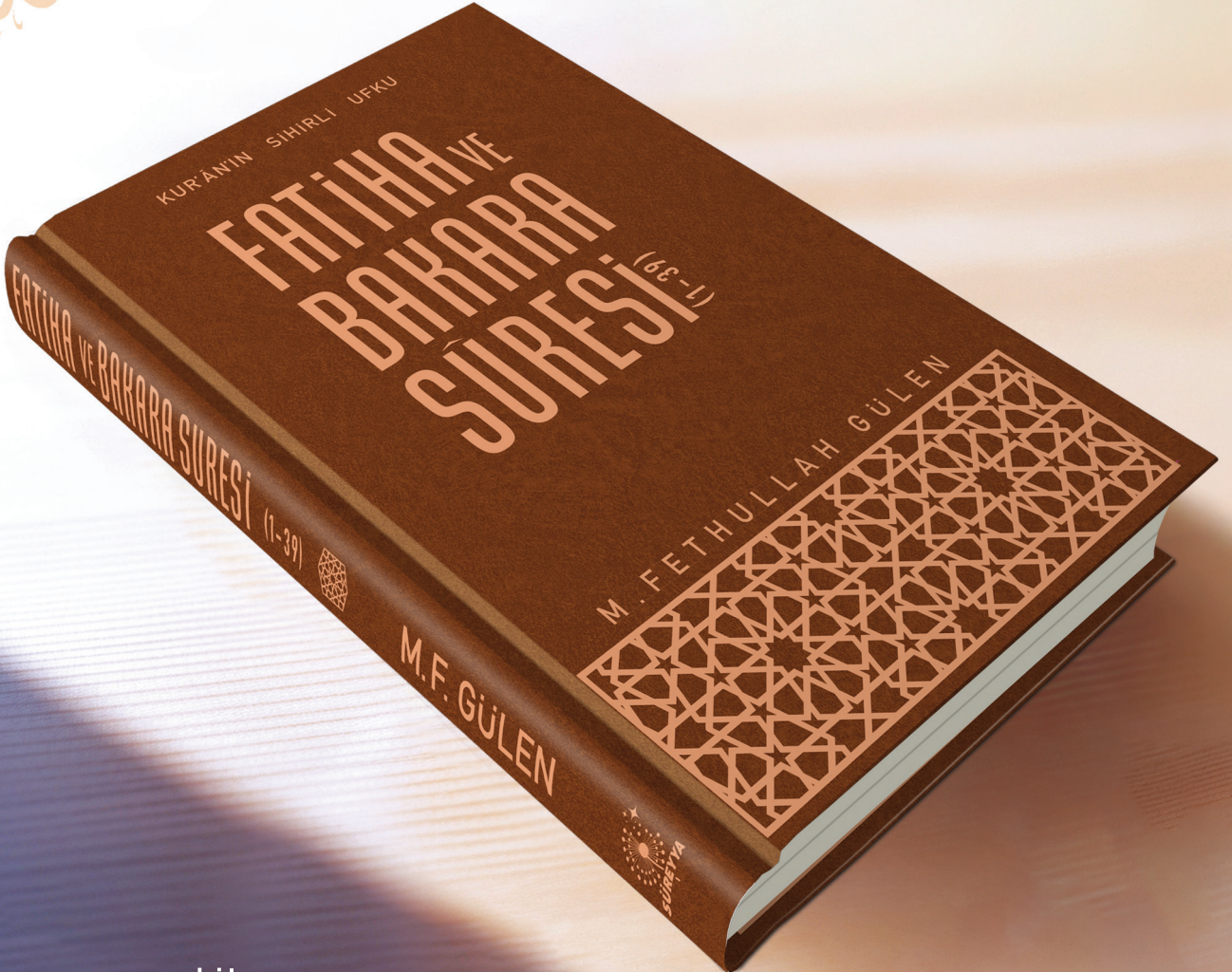
Paramus Europe GmbH
Industrie Straße 80
40764 Langenfeld / GERMANY
caglayan@caglayandergisi.com
+49 (176) 16818292

Çağlayan, ABD Ticarî Marka Yasası uyarınca, dağıtılan diğer ülkelerde tescilli ticarî markadır.

© 2026 Paramus Publishing Inc. All rights reserved. Reproduction in whole or in part without written consent is prohibited. Çağlayan (ISSN 2572-7532) is published monthly by Paramus Publishing Inc., 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Periodicals postage paid at Paterson, NJ and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Çağlayan is a registered trademark under the US Trademark Law and in other countries wherever distributed.

Kur'an'ın Sihirli Ufku
serisinin ikinci kitabı
çok yakında
raflarda!..

ÇAĞLAYAN

Mânâ derinliği olmayan ve metafizik düşünceye kapalı bulunan ruhlar gün gelir bütün bütün hayatî dinamiklerini kaybederek tamamen hazan yemiş yapraklar gibi savrulur giderler.

ISSN 2572-7532

9 772572 753004